

HOSANNA

ISSN 1899-4687

Rok XX

czerwiec – listopad 2025

2(43)

HABEMUS PAPAM!

– Leon XIV

*VIII Ogólnopolski Festiwal Chóralny
„SACRA ECCLESIAE CANTINO
– Tarnów 2025”*

*Laureaci XII Ogólnopolskiego
Konkursu Organowego
Diecezjalnych Studium
Organistowskich wraz z jurorami
(Bazylika katedralna – 18.11.2024 r.)*

*Marcin Surdział w czasie swojego
recitalu organowego podczas
XII Tarnowskich Dni
Cecylikańskich (kościół NSPJ
w Tarnowie – 23.11.2024 r.)*

*Chłopięcy Chór Katedralny PUERI
CANTORES TARNOVIENSES
w czasie koncertu w katedrze
w Taormina (Sycylia – 2.11.2024 r.)*

Od Redakcji

Drodzy Organiści
i Muzycy diecezji tarnobrzezkiej

24 grudnia 2024 roku – już teraz świętej pamięci – papież Franciszek rozpoczął Rok Jubileuszowy otwarciem Drzwi Świętych Bazyliki św. Piotra na Watykanie. W bulli zapowiadającej Rok Jubileuszowy napisał: „*Spes non confundit, nadzieja zawieść nie może* (Rd 5,5). W imię nadziei Paweł Apostoł napędza odwagą chrześcijańską wspólnotę Rzymu. Nadzieja jest również głównym przesłaniem zbliżającego się Jubileuszu, który zgodnie ze starożytną tradycją papież ogłasza co dwadzieścia pięć lat. (...) Nadzieja rodzi się w istocie z miłości i opiera się na miłości, która wypływa z Serca Jezusa przebitego na krzyżu: «Jeżeli bowiem będąc nieprzyjaciółmi, zostaliśmy pojednani z Bogiem przez śmierć Jego Syna, to tym bardziej będąc już pojednani, dostąpimy zbawienia przez Jego życie» (Rdz 5,10). A Jego życie objawia się w naszym życiu wiary, które zatrzyma się od chrztu, rozwija się w uległości wobec łaski Bożej i dlatego jest ożywiane nadzieją, która, dzięki działaniu Ducha Świętego, jest stale odnawiana i niewzruszona” (SNC 1).

W dalszej części dokumentu papież Franciszek pisze, że przejawem troski o rozwój w nas nadziei będą starania wszystkich m.in. o pokój na świecie, troska o dar życia, troska o młodych, chorych, starszych, ubogich i migrantów.

Źródłem wzrostu w nas cnoty nadziei jest wsłuchiwanie się w Słowo Boże i odpowiadanie na nie swoim życiem. W sposób szczególny okazją ku temu będą zbliżające się i wpisujące w wielki Jubileusz nasze rekolekcje, na które Was bardzo serdecznie zapraszam. Odbędą się one tym razem wyjątkowo w Wyższym Seminarium Duchownym w Tarnobrzeżu, w kolebce, gdzie kształtują się i rozwijają powołania kapłańskie. Dołożmy wszelkich starań, by nikogo z nas nie brakło, bo przecież każdy z nas potrzebuje takiego duchowego odrodzenia.

Kolejnym źródłem odradzania w nas nadziei może być nasz udział w kolejnej edycji – już VIII – Festiwalu Chóralnego, który odbywa się w Tarnobrzeżu co dwa lata pod hasłem: SACRA ECCLESIAE CANTIO – wyśpiewać świętość Kościoła. Kiedy razem się zbieramy i przez śpiew i życie sakramentalne wspólnie wychwalamy Boga w Trójcy Świętej Jedynej, najpełniej i najdoskonalej ukazujemy świętość Kościoła Chrystusowego. Jest to zawsze dla wszystkich uczestników: chórzystów, dyrygentów, uczestników, źródło nadziei na lepsze jutro. Nie zaniebawmy tej szansy. Jest bardzo ważne, żeby przez swoje zaangażowanie i aktywność dawać świadectwo pięknu, prawdzie i miłości.

Niech zatem Rok Jubileuszowy będzie dla Was wszystkich okazją do ożywienia nadziei, a Słowo Boże i życie sakramentalne niech będzie jej źródłem.

Ks. Grzegorz Piekarczyk
– dyrektor Wydziału Muzyki Kościelnej

TRWAJĄ ZAPISY do Diecezjalnego Studium Organistowskiego w Tarnowie na rok szkolny 2025/26 na specjalność **ORGANISTA** i specjalność **KANTOR**. W specjalności **ORGANISTA** nauka w Studium trwa pięć lat na poziomie podstawowym – I stopień (rok propedeutyczny plus cztery lata). Na poziomie zaawansowanym w formie Podypłomowego Studium Organistowskiego – II stopień – nauka trwa dwa lata (zobacz wewnątrz numeru). W specjalności **KANTOR** nauka trwa przez dwa lata. Zgłoszenia można składać w Szkole Organistowskiej przy ul. Dwernickiego 1 lub w Wydziale Muzyki Kościelnej Kurii Diecezjalnej Tarnowie po wcześniejszym umówieniu telefonicznym (tel. 606 332 134). Wszystkie szczegółowe informacje zamieszczone są na stronie www.muzyka.diecezja.tarnow.pl link: Szkoła Organistowska. Zgłoszenia trwają do 30 czerwca 2025 r. (możliwy termin do 15 września br. w miarę wolnych miejsc).

* * *

KURS DLA MUZYKÓW LITURGICZNYCH posługujących podczas celebracji sakramentu małżeństwa i obrzędów pogrzebowych odbył się w Wyższym Seminarium Duchownym w Tarnowie w sobotę 29 marca 2025 r. Spotkanie zgromadziło niemal setkę uczestników z różnych parafii diecezji tarnowskiej. Celem kursu było pogłębienie świadomości liturgicznej i ukazanie muzyki jako integralnej części celebracji. Poruszono temat natury i roli muzyki w liturgii, doboru repertuaru, a także właściwego wykorzystania instrumentów i gatunków muzyki liturgicznej. Szczególną uwagę zwrócono na rozróżnienie muzyki sakralnej, religijnej i świeckiej – i na to, jak właściwe rozpoznanie tych granic wpływa na modlitwę wspólnoty. Organizatorem kursu był ks. dr hab. Stanisław Garnczarski – prof. UPJPII. Na zakończenie uczestnicy otrzymali dokument potwierdzający gotowość do podejmowania muzycznej posługi liturgicznej w porozumieniu z miejscowym duszpasterzem i organistą.

* * *

NOWE ORGANY PISZCZAŁKOWE W RADOMYŚLU WIELKIM zostały zainstalowane w kościele parafialnym przez organmistrza Sławomira Piotrowskiego. Instrument posiada 24 głosy podzielone na 3 sekcje brzmieniowe (II/P), posiada trakturę elektryczną. Instrument został translokowany z Bochum (Niemcy). Komisyjny odbiór instrumentu miał miejsce 14 listopada 2024 r. **GRATULACJE DLA CAŁEJ WSPÓLNOTY!!!**

* * *

Chłopcy Chór Katedralny PUERI CANTORES TARNOVIENSES wystąpił z koncertami na Sycylii w dniach od 31.10-4.11.2024 r. Chór koncertował w takich miejscowościach jak katedra w Taormina, katedra w Messynie i bazylika w Acireale. Była to czterdziesta czwarta podróż zagraniczna chóru z katedry tarnowskiej.

* * *

PROMYCZEK Z PIEŚNIAMI LITURGICZNYMI DLA DZIECI. Dzięki inicjatywie ks. Andrzeja Mulki od września 2024 roku „Promyczek” – czasopismo dla dzieci – zawiera pieśni liturgiczne przeznaczone dla najmłodszych. Warto się tym projektem zainteresować i poprzeć go w swoich parafiach na różnych płaszczyznach duszpasterskiego oddziaływania.

* * *

PSEUDOORGANMISTRZOWIE pojawili się w Diecezji Tarnowskiej. Nie mają oni kwalifikacji organmistrzowskich ani wystarczającej wiedzy do prac przy organach, a naciągają oni księży proboszczów na prace przy organach oferując rzekomo konkurencyjne i zaniżone ceny. Przypomina się, że wszystkie prace przy organach przed ich rozpoczęciem należy skonsultować z Wydziałem Muzyki Kościelnej Kurii Tarnowskiej, szczególnie jeśli chodzi o weryfikację kwalifikacji organmistrzowskich wykonujących te skomplikowane i odpowiedzialne prace.

Wydział Muzyki Kościelnej Kurii Diecezjalnej w Tarnowie informuje, że najbliższe

REKOLEKCJE DLA ORGANISTÓW

odbędą się w **Wyższym Seminarium Duchownym w Tarnowie (!!!):**

od 29 czerwca do 1 lipca 2025 r.

Rekolekcje rozpoczną się w niedzielę (29 czerwca) o godz. 18.00, a zakończą się we wtorek (1 lipca) o godz. 13.00.

Przypomina się, że zgodnie z postanowieniem Biskupa Tarnowskiego zawartym w *Regulaminie Organistów Diecezji Tarnowskiej* wydanym w 2006 roku obecność na rekolekcjach dla organistów jest obowiązkowa, natomiast nieobecność na nich należy usprawiedliwić w Wydziale Muzyki Kościelnej Kurii Diecezjalnej w Tarnowie. Dotyczy to wszystkich organistów – także siostry zakonne – aktualnie grających, niezależnie od rodzaju umowy i wykształcenia.

Dla celów porządkowych swój udział w rekolekcjach należy zgłosić w Wydziale Muzyki Kościelnej telefonicznie, listownie lub przez e-mail **do dnia 26 czerwca 2025 r.**, by mieć zapewnione miejsce na rekolekcjach.

Ks. dr Grzegorz Piekarczyk
Dyrektor Wydziału Muzyki Kościelnej

Uwagi organizacyjne:

– Zabierzmy ze sobą *Śpiewnik kościelny* ks. J. Siedleckiego!!!

Diecezjalne Studium Organistowskie im. ks. Kazimierza Pasionka w Tarnowie ogłasza nabór na rok szkolny 2025/26 na:

*– specjalność: **ORGANISTA**
poziom podstawowy (I°) i poziom poddyplomowy (II°)*

Poziom podstawowy – czyli stopień I – trwa 4 lata plus rok propedeutyczny (dla zaczynających od „0”). Wykłady odbywają się w soboty (od października do czerwca) plus lekcje z gry na fortepianie i organach.

Poziom poddyplomowy – czyli stopień II – trwa 2 lata. Wykłady odbywają się w czwartki w godzinach popołudniowych (od października do czerwca) plus lekcje z gry na organach.

oraz

*– specjalność: **KANTOR***

Nauka trwa 2 lata. Wykłady odbywają się w soboty (od października do czerwca) plus lekcje z gry na fortepianie.

* * *

Od kandydatów do DSO w Tarnowie wymaga się następujących dokumentów: podanie, życiorys, opinia ks. proboszcza, dwie fotografie, ostatnie świadectwo wykształcenia ogólnego oraz muzycznego (dla kandydatów na poziom podstawowy) oraz dyplom Studium Organistowskiego lub innej placówki o tym samym charakterze (dla kandydatów na Podyplomowe Studium Organistowskie).

Dokumenty te prosimy składać – po wcześniejszym telefonicznym umówieniu – w Diecezjalnym Studium Organistowskim w Tarnowie (ul. Dwernickiego 1, 33-100 Tarnów, tel. 606 332 134) lub w Wydziale Muzyki Kościelnej Kurii Diecezjalnej w Tarnowie (ul. Piłsudskiego 6, 33-100 Tarnów, tel. 14 63 17 348) do **30 czerwca 2025 r.** Szczegóły: www.muzyka.diecezja.tarnow.pl link: Szkoła Organistowska.

*Ks. dr Grzegorz Piekarz
Dyrektor DSO w Tarnowie*

Stowarzyszenie *Vox Cathedralis*
zaprasza na:

I Międzynarodowy Festiwal Muzyki Organowej w Bazylice Katedralnej – Tarnów 2025

Odbędzie się on w Bazylice katedralnej w formie cyklu pięciu koncertów i wystąpią w nim następujący artyści:

29 czerwca (niedziela), godz. 19.00 – **Dariusz Bąkowski-Kois (Kraków)**
5 lipca (sobota), godz. 19.00 – **Stephan van de Wijert (Utrecht/Holandia)**
12 lipca (sobota), godz. 19.00 – **Roman Perucki (Gdańsk)**
19 lipca (sobota), godz. 19.00 – **Damian Sowa (Tarnów)**
26 lipca (sobota), godz. 19.00 – **Marek Stefański (Kraków)**

Celem festiwalu jest przybliżenie niezwykle bogatej twórczości muzyki organowej różnych kompozytorów poprzez dotarcie do jak najszerszego grona odbiorców. Ponadto zabytkowe wnętrze katedry, wspaniała akustyka i nietuzinkowe brzmienie niemal 120-letnich organów Riegera/Biernackiego z pewnością oczaruje nawet najbardziej wymagających melomanów.

Warto zaznaczyć, że podczas koncertów możliwe będzie nie tylko wysłuchanie prezentowanych utworów, ale również – z racji na transmisję wideo – oglądanie kunsztu wykonawcy.

Po koncercie będzie także możliwość spotkania z wykonawcą osobiście w celu podzielenia się swoimi wrażeniami, czy choćby zdobycia autografu.

Serdecznie zapraszamy!

Prezes Stowarzyszenia *Vox Cathedralis*
Sławomir Barszcz
Kierownik Artystyczny Festiwalu
Marcin Kucharczyk
Kierownik Organizacyjny Festiwalu
Damian Sowa

!!!

Czy można montować atrapy organowe w świątyni?

Krótko i zwięźle na postawione pytanie odpowiada *Instrukcja Konferencji Episkopatu Polski o muzyce kościelnej* z dnia 14 października 2017 r.:

Instrument elektroniczny dopuszcza się do użytku w liturgii jako tymczasowy. Nie należy więc dodawać do niego sztucznego prospektu, ale dążyć do budowy organów piszczałkowych (IKEP 28a).

Szukając uzasadnienia tego stanowiska można podać następujące argumenty:

– *biblijne* - już w Starym Testamencie zarówno świątynia, jak i wszystkie szaty związane z kultem musiały być wykonane z najszlachetniejszego materiału, gdyż dotyczyły kultu składanego samemu Bogu. Także wszystkie ofiary składane Bogu musiały być najdoskonalwsze, najpiękniejsze, a nie wybrakowane, stare czy „udawane”. Ofiarowanie Bogu czegoś, co tym nie jest, było traktowane jako bluźnierstwo.

– *ekonomiczno-moralny* – dotyczy on zwykłej nieuczciwości w stosunku do swoich parafian, którym nie przedstawia się prawdy o roli i funkcji organów w świątyni, a montuje się atrapę za bardzo wielkie pieniądze parafian, która przecież nie gra. Wszyscy wchodzący do kościoła są dumni, jaki mają instrument, a w rzeczywistości go nie mają.

– *estetyczny* – atrapa nie ma nic wspólnego z pięknem, jest to tylko ułuda piękna, którego w rzeczywistości nie ma. Można to określić jako estetyczne oszustwo.

Dlatego nie należy montować atrap organowych (i żadnych innych!!!) w świątyniach!

* * *

Ks. dr Grzegorz Piekarz
 Wydział Teologiczny Sekcja w Tarnowie
 Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie
 ORCID: 0009-0007-3330-1095
 gpiekarz@interia.pl

**Kryteria dopuszczalności utworów muzycznych do liturgii
 (w nauczaniu Kościoła Rzymskokatolickiego
 po Soborze Watykańskim II) – cz. II¹**

1. Wstęp. Postawienie problemu. Określenie pojęć
2. Śpiew gregoriański
3. Sakralny śpiew ludowy
4. Muzyka wokalna, chóralna i solowa
5. Muzyka instrumentalna
6. Podsumowanie

(*cd.*)

**4. Muzyka wokalna,
 chóralna i solowa**

W przypadku kryteriów dopuszczalności do liturgii muzyki wokalne, chóralnej i solowej są pewne trudności. Wynikają one z faktu, że nie ma w dokumentach Kościoła wprost wypowiedzi na temat kanonu kompozycji chóralnych czy też solowych dopuszczonych do liturgii, a na temat zatwierdzania tych utworów lub ich przydatności liturgicznej są tylko bardzo krótkie i ogólne wypowiedzi. Warto im się jednak przyjrzeć.

Instrukcja Stolicy Apostolskiej *Musicae sacrae* podaje ogólne przymioty dotyczące muzyki sakralnej, które odnoszą się do wszystkich form tej muzyki, a więc także i muzyki chóralnej i solowej: ma ona powstawać dla oddania chwały Panu Bogu i odznaczać się świętością i doskonałością formy². Co do intencji powstania kompozycji nie ma wątpliwości, że gdy został użyty w niej tekst liturgiczny, to służy ona chwale Bożej. Natomiast na pytanie: na czym polega świętość kompozycji chóralnej (i każdej innej) odpowiada Konstytucja o liturgii *Sacrosanctum concilium*: „muzyka kościelna będzie tym świętsza, im ściślej zwiąże się z czynnością liturgiczną, już to serdeczniej wyrażając modlitwę, już też przyczyniając się do jednomyślności, już wreszcie nadając uroczysty charakter obrzędom świętym”³. Kto jednak to ma ocenić, czy kompozycja posiada wymienione przymioty, jak również czy posiada odpowiednią formę? Tu z odpowiedzią przychodzi *Instrukcja*

¹ Przedruk z: Tarnowskie Studia Teologiczne, Tarnów 1(2024), t. 43, s. 49-63.

² Por. MS 4.

³ KL 112.

Episkopatu Polski..., która stwierdza, że głównie Diecezjalna Komisja Muzyczna decyduje o wprowadzaniu nowych kompozycji do liturgii⁴. Dokument jednak nie podaje, jak to w praktyce miałyby się odbywać. Czy każdy dyrygent chóru chcąc zaśpiewać daną kompozycję w czasie liturgii winien otrzymać akceptację tejże komisji? Wydaje się to absurdalne. Wobec nieistnienia i niemożliwości stworzenia kanonu kompozycji chóralno-liturgicznych warto poszukać w nauczaniu Kościoła wypowiedzi, które pośrednio, ale jednak poruszają temat kryteriów dopuszczalności kompozycji chóralnych i solowych do liturgii. *Instrukcja* ta podaje jeszcze jedną ważną informację odnośnie śpiewu solowego, stwierdzając, że jeśli okoliczności za tym przemawiają, to powinien on być wykonywany przed lub po liturgii⁵, a nie w czasie jej trwania.

Ojcowie soborowi polecają muzykom, by przesiąknęci duchem chrześcijańskim pielęnowali i powiększali skarbiec muzyki sakralnej. „Niech tworzą melodie, które posiadałyby cechy prawdziwej muzyki kościelnej i nadałyby się nie tylko dla większych zespołów śpiewających, lecz także dla mniejszych chórów i przyczyniałyby się do czynnego uczestnictwa całego zgromadzenia wiernych”⁶. Teksty do takich kompozycji należy czerpać z Pisma Świętego i ksiąg liturgicznych⁷. Takie same stanowisko zajmuje *Musicam sacram*, dodając, że utwory te muszą być

zgodne z wyłożonymi zasadami i przepisami⁸. Ponadto dokument zwraca uwagę kompozytorów, by zgłębiali dawną muzykę sakralną, jej rodzaje i właściwości, by niejako nowe dzieła liturgiczne wyrastały z tradycji, która przekazała Kościołowi prawdziwe skarby⁹. By te skarby mogły ujrzeć światło dzienne, potrzebni są odpowiedni wykonawcy, m.in. organiści i dyrygenci, a tu ważne jest, by to byli ludzie z właściwym przygotowaniem liturgiczno-muzycznym. „Wielkie zatem znaczenie ma edukacja i formacja muzyków kościelnych. Organiści dyrygenci, kantorzy, psalterzyści, członkowie zespołów śpiewających spełniają funkcje liturgiczne, a zarazem są w parafiach animatorami życia liturgicznego. Od nich w dużej mierze zależy poziom kultury muzycznej wiernych”¹⁰ – poucza *Instrukcja Konferencji Episkopatu Polski...*

Wydaje się zatem, że Kościół w swoim nauczaniu nie chce ograniczać kompozytorów muzyki chóralnej czy solowej oraz wykonawców tych utworów, dając im konkretne kryteria czy kanony przy zachowaniu ogólnych norm. Z pełnym zaufaniem odwołuje się raczej do ich kwalifikacji oraz ducha religijnego i odpowiedzialności za dzieła, które tworzą z myślą o liturgii. Ta odpowiedzialność winna bazować na świadomości, że muzyka, którą tworzą, ma służyć większej chwale Bożej i uświęceniu zarówno tych, którzy ją wykonują, jak i tych, którzy jej słuchają.

⁴ IEP 39.

⁵ Por. Tamże 24.

⁶ KL 121.

⁷ Por. Tamże.

⁸ Por. MS 53.

⁹ Por. Tamże 59.

¹⁰ IKEPMK 54.

5. Muzyka instrumentalna

Poszukując w nauczaniu Kościoła kryteriów dopuszczalności muzyki instrumentalnej do liturgii, trzeba odpowiedzieć na następujące pytania: jakie instrumenty mogą być użyte w liturgii? Jak i kiedy należy akompaniować w czasie liturgii? Kiedy jest dopuszczona muzyka instrumentalna solowa w liturgii oraz jaką muzykę instrumentalną solową można wykonywać w liturgii?

W przypadku dopuszczalności instrumentów do liturgii trzeba najpierw przywołać stwierdzenie ojców soborowych, którzy podkreślają, że „w Kościele łacińskim należy mieć w wielkim poszanowaniu organy piszczałkowe jako tradycyjny instrument muzyczny, którego brzmienie ceremoniom kościelnym dodaje majestatu, a umysły wiernych porywa do Boga i spraw niebieskich”¹¹. Organy elektroniczne są możliwe w liturgii, ale tylko jako instrument tymczasowy¹². Konstytucja w dalszej części – za zgodą kompetentnej władzy terytorialnej – dopuszcza inne instrumenty do liturgii, jeśli spełniają następujące kryteria: mogą one być przystosowane do użytku sakralnego, odpowiadają godności świątyni i przyczyniają się do zbudowania wiernych¹³. Instrukcja *Musicam sacram* dodaje jeszcze jedno kryterium dopuszczalności instrumentów do liturgii, a mianowicie tradycję poszczególnych

narodów. Zdecydowanie jednak zakazuje używania instrumentów służących do wykonywania muzyki świeckiej: „...to, co według ogólnego przekonania i faktycznego używania odpowiednie jest tylko dla muzyki świeckiej, należy bezwzględnie wyłączyć z wszelkich czynności liturgicznych”¹⁴. Do takich instrumentów Episkopat Polski zalicza: fortepian, akordeon, mandolinę, gitarę elektryczną, perkusję, wibrafon i inne¹⁵. Dokument ten dodaje również, że nie wolno wykonywać w czasie liturgii muzyki instrumentalnej (także wokalne) odtwarzanej z nośników elektronicznych¹⁶. Możliwy jest jednak udział także orkiestry w liturgii z tym zastrzeżeniem, że orkiestra dęta powinna raczej brać udział w celebracjach na zewnątrz kościoła z racji donośnego brzmienia tego zespołu¹⁷.

Odnosnie do akompaniamentu w nauczaniu Kościoła nie ma konkretnych kryteriów poza tymi, które już zostały wcześniej podane¹⁸, jednak są pewne wskazówki dodatkowe. Kongregacja Obrzędów Stolicy Apostolskiej w swojej *Instrukcji* podaje dwa ważne wskazania. Pierwsze zwraca uwagę, by akompaniament nie zagłuszał śpiewu do tego stopnia, że nie można zrozumieć słów. Drugie wskazanie dotyczy śpiewu celebransa i asysty, który ma się odbywać zawsze bez akompaniamentu¹⁹. Konferencja Episkopatu Polski dodaje, że wszystkie śpiewy

¹¹ KL 120.

¹² Skoro organy elektroniczne – tzw. elektrofony – są tylko instrumentem tymczasowym w liturgii, to bezpodstawne jest ich błogosławienie. Por. IEP 28. Por. IKEPMK 37a.

¹³ Por. IEP 28.

¹⁴ MS 63.

¹⁵ Por. IEP 29.

¹⁶ Por. Tamże 30.

¹⁷ IKEPMK 39.

¹⁸ Por. KL 112. Por. MS 4.

¹⁹ MS 64. Por. IEP 19.

w *Triduum Sacrum* od *Chwała Mszy Wieczerzy Pańskiej* do uroczystego *Alleluja* w czasie Wigilii Paschalnej powinny odbywać się a'capella²⁰.

Temat muzyki instrumentalnej solowej w czasie liturgii jest także poruszany w dokumentach Kościoła. Posoborowa *Instrukcja* stwierdza, że „gra solowa możliwa jest jedynie na początku, zanim kapłan przyjdzie do ołtarza, w czasie przygotowania darów, podczas Komunii i na końcu Mszy świętej”²¹. Natomiast zabroniona jest w okresie Adwentu, Wielkiego Postu w *Triduum* Wielkiego Tygodnia oraz w Oficjum i Mszy św. za zmarłych²².

Biskupi polscy mówią także o tym, że repertuar utworów wykonywanych w czasie liturgii „musi zgadzać się z myślą przewodnią dnia liturgicznego lub przynajmniej zgadzać się z okresem liturgicznym, jak również odpowiadać treściowo danej czynności liturgicznej”²³. Nie może być tak, że chorał z *cantus firmus* z pieśni na Boże Narodzenie jest grany w okresie Wielkiego Postu i odwrotnie. Nigdy też nie wolno wykonywać w liturgii utworów o charakterze świeckim²⁴. Nie bez znaczenia jest też pytanie o to, jak te utwory zostaną wykonane? Skoro organista ma być odpowiedzialny – we współpracy z proboszczem – za poziom muzyki w liturgii, a więc także za muzykę organową, winien on zatem czuć i dołożyć wszelkich starań, by była ona wykonana na odpowiednim

poziomie²⁵. Warunkiem tego jest posiadanie odpowiednich kwalifikacji muzycznych i liturgicznych, bez których organista nie może być zatrudniony na stanowisku organistowskim²⁶.

6. Podsumowanie

Zatem – jak wykazano wyżej – nauczanie Kościoła nie jest obojętne w sprawie dopuszczalności utworów muzycznych do liturgii. W przypadku śpiewu gregoriańskiego mamy konkretne kanony ksiąg zawierających śpiewy liturgiczne, z których należy je czerpać. Nowe śpiewy zasadniczo już nie powstają przynajmniej z dwóch powodów: pierwszy – zbiory tych śpiewów są tak duże, że z nadmiarem wystarczają na wszystkie celebry w roku liturgicznym; po drugie – język łaciński stał się językiem „martwym” i coraz mniej rozumianym, stąd trudność stworzenia monodii, która z treścią byłaby w idealnej symbiozie.

Jeśli chodzi o sakralny śpiew ludowy, to rzeczywistość jest w opisywanym tu temacie dosyć klarowna. Powstały kanony śpiewów liturgicznych, które określają wyraźnie, które śpiewy mogą być użyte w liturgii, a które nie. Natomiast na temat prawa zatwierdzania i dopuszczenia śpiewów do liturgii bardzo precyzyjnie pisał ks. prof. Ireneusz Pawlak – niekwestionowany autorytet w dziedzinie muzyki liturgicznej w Polsce: „...władzą dla śpiewów celebransów i ministrów jest Konferencja Episkopatu, natomiast dla śpiewów

²⁰ Por. IKEPMK 38.

²¹ MS 65. Por. IKEPMK 37.

²² Por. MS 66.

²³ IEP 8.

²⁴ Por. Tamże 10, 24.

²⁵ Por. MS 5, IEP 5.

²⁶ Por. IKEPMK 12b.

zgromadzenia liturgicznego – ordynariusz miejsca”²⁷.

W przypadku muzyki wokalne chóralskiej i solowej, jak i instrumentalnej – niestety – nie ma takich kanonów. O ile w przypadku tej pierwszej wyraźnym kryterium jest tekst, który jeśli jest liturgiczny, to już może dać pewne sugestie co do liturgiczności danej kompozycji. W przypadku tej drugiej Kościół z pewnym zaufaniem poleca ich twórcom, jak i wykonawcom, by byli ludźmi prześiąkniętymi duchem liturgii, odpowiednio przygotowanymi muzycznie, bo tylko wtedy ich muzyka będzie odznaczać się świętością i doskonałością formy. Na terenach, gdzie istnieją instytucje takie jak Diecezjalne Studium Organistowskie, Instytuty Muzyki Kościelnej i inne kształcące muzyków kościelnych, pewnie takie zaufanie ma uzasadnienie. Natomiast tam, gdzie ich brak, może to stanowić furtkę do poważnych nadużyć w utworach dopuszczanych do liturgii. Biskup diecezjalny powinien jednak dołożyć wszelkich starań, by do takich sytuacji nie dopuścić.

Przypomnienie zatem tych kryteriów i uwag wydaje się koniecznością wobec pojawiających się wielu przypadków świadczących o ich nieznajomości lub nadużyć w ich interpretacji w celebracjach liturgicznych.

Bibliografia:

Jan Paweł II, *Ecclesia de Eucharistia*, Tarnów (brak roku wyd.).

²⁷ I. Pawlak, *Muzyka liturgiczna po Soborze Watykańskim II w świetle dokumentów Kościoła*, Lublin 2000, s. 119. Por. LI 3.

Konstytucja o liturgii *Sacrosanctum concilium*, w: *Sobór Watykański II. Konstytucje, dekryty, deklaracje*, Poznań (brak roku wyd.).

Ogólne wprowadzenie do Mszału Rzymskiego, Poznań 2006.

Instrukcja *Liturgicae instaurationes*, w: *Prawodawstwo muzyki liturgicznej*, red. A. Filaber, Warszawa 1997.

Instrukcja o muzyce w świętej liturgii *Musicam sacram*, w: *Prawodawstwo muzyki liturgicznej*, red. A. Filaber, Warszawa 1997.

Instrukcja Episkopatu Polski o muzyce liturgicznej po Soborze Watykańskim II, w: *Prawodawstwo muzyki liturgicznej*, red. A. Filaber, Warszawa 1997.

Instrukcja Konferencji Episkopatu Polski o muzyce kościelnej, (www.episkopat.pl/instrukcja-konferencji-episkopatu-polski-o-muzyce-koscielnej, z dn. 8.03.2022 r.).

J. Waloszek, *Teologia muzyki. Współczesna myśl teologiczna o muzyce*, Opole 1997.

T. Sinka, *Zarys liturgiki*, Kraków 1997.

I. Pawlak, *Muzyka liturgiczna po Soborze Watykańskim II w świetle dokumentów Kościoła*, Lublin 2000.

J. Siedlecki, *Śpiewnik kościelny*, Kraków 2017 (wyd. XLI).

Śpiewnik liturgiczny, K. Mrowiec (red. nacz.), Lublin 1991.

* * *

ALEXANDRE FÉLIX GUILMANT

UR. 12 MARCA 1837 R. W BOULOGNE-SUR-MER
(FRANCJA)

ZM. 29 MARCA 1911 R. W MEUDON (K. PARYŻA)

I. Życie

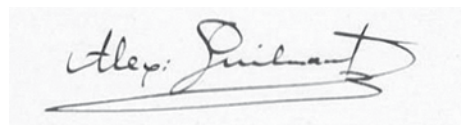
Félix-Alexandre Guilmant przy-
szedł na świat 12 marca 1837 roku w Bo-
ulogne-sur-Mer. Miasteczko liczy obec-
nie ok. 40 000 mieszkańców i położone
jest w północnej Francji nad kanałem
La Manche. Od granicy z Belgią dzieli
je około 80 km. W tym samym roku we
Francji otwarto pierwszy odcinek pasa-
żerskiej parowej linii kolejowej z Paryża
do Saint-Germain-en-Laye, a Louis Da-
guerre opracował dagerotyp, będący po-
czątkiem fotografii. Na świecie Thomas
Davenport opatentował silnik prądu sta-
łego, a Charles Goodyear uzyskał patent
na produkcję gumy. W tym samym roku
urodził się Władysław Żeleński (kompo-
zytor i organista), a Polska pozostawała
pod uciskiem zaborców.

Pierwszym nauczycielem Alexan-
dre'a był jego ojciec, Jean-Baptiste
Guilmant (1793-1890). Grał on na or-
ganach już jako nastolatek w swojej ro-
dzinnej wiosce. W 1820 roku przepro-
wadził się do Boulogne-sur-Mer, gdzie
poślubił nauczycielkę z Rennes, Marie-
Thérèse Poulain (1798-1867) oraz peł-
nił obowiązki organisty i chórmistrza
w kościele św. Mikołaja. Jego przodko-
wie zajmowali się organmistrzostwem.

Alexandre Guilmant

Alexandre Guilmant już w wieku 12 lat
zastępował ojca za kontuarem. W 1853
roku, mając 16 lat, został mianowany
organistą w kościele św. Józefa w Bo-
ulogne-sur-Mer, a w 1857 roku organi-
stą i kapelmistrzem kościoła św. Miko-
łaja, w którym grał jego ojciec. W tym
samym czasie studiował fugę, harmonię
i kontrapunkt u Gustava Carrullego.
W 1860 roku po ukończeniu studiów
muzycznych wyjechał z ojcem do Pa-
ryża, by posłuchać gry słynnego belgij-
skiego organisty, Jacquesa Lemmensa.
Zetknięcie z jego wirtuozerią było dla
Alexandre'a impulsem do podjęcia dal-
szych muzycznych studiów u mistrza.
Wyjechał wówczas do Brukseli, by stu-

Podpis A. Guilmanta

diować w tamtejszym konserwatorium grę na organach u Lemmensa.

19 września 1865 roku w Paryżu Alexandre Guilmant poślubił Louise Blériot, również pochodzącą z Boulogne-sur-Mer. Z małżeństwa urodziło się czworo dzieci: Félix, Cécile, Pauline oraz Marie-Louise. Wśród świadków, którzy podpisali akt małżeństwa, był znany francuski organmistrz, Aristide Cavaillé-Coll, mający wówczas 54 lata, podpisany jako „przyjaciel pana młodego”.

W 1871 roku Alexandre Guilmant osiadł na stałe w Paryżu, gdzie został mianowany organistą tytularnym w kościele św. Trójcy. Jego poprzednik, Alexis Chauvet, zmarł w wieku zaledwie 33 lat w wyniku pobicia i infekcji dróg oddechowych podczas urlopu w normandzkim Argentan. Guilmant cieszył się wśród współczesnych sławą organisty-wirtuoza. Odebrał trasy koncertowe po Europie, Stanach Zjednoczonych i Kanadzie. Potrafił świetnie improwizować, uchodził za doskonałego interpretatora muzyki organowej Jana Sebastiana Bacha (1685-1750). W 1878 roku Aristide Cavaillé-Coll zainstalował monumentalne organy w pałacu Trocadéro. Postanowiono wówczas organizować tam regularne koncerty. Przez ponad 20 lat Guilmant zapoznawał publiczność z arcydziełami muzyki organowej napisanymi nawet cztery wieki wcześniej, popularyzując formę recitalu organowego. W tym czasie muzyka Bacha była niemal całkowicie nieznana we Francji; to Guilmant przywrócił o nim pamięć wśród melomanów. Koncertował także z orkiestrą, przybliżając publice dzieła na organy i orkiestrę, w tym m.in. kon-

certy organowe Haendla. Był wybitnym pedagogiem. W 1896 roku przejął klasę organów Charlesa M. Widora w paryskim konserwatorium. Do grona jego wychowanków należało wielu sławnych muzyków, na czele z Nadią Boulanger (1887-1979) oraz Marcellem Dupré (1886-1971). Starał się wydobyc z cienia zapomnienia muzykę francuskich muzyków z XVI, XVII i XVIII wieku, przygotowując wydania nutowe ich dzieł oraz wplatając je w program koncertów. Guilmant posadę organisty tytularnego w kościele świętej Trójcy piastował przez 30 lat, do 1901 roku.

A. Guimant podczas recitalu w Chicago

Alexandre Guilmant był także wyjątkowym człowiekiem. Jego uczniowie, przyjaciele i rodzina jednogłośnie uznawali jego dobroć, hojność i życzliwość. Jego cierpliwość była podziwiana, a przede wszystkim niewyczerpana w stosunku do uczniów. Dbał o ich przyszłość, nie wahając się użyć swoich wpływów, aby znaleźć im pracę, a czasem nawet pomóc im finansowo.

Louis Vierne powiedział o nim: „Mogłem zobaczyć, kim był profesor Guilmant: mistrzem bez rywala, apostołem, którego głębokie przekonanie było nieodparcie przekazywane jego uczniom; mistrzem klawiatury o nienagannej precyzji i elastyczności; uczonym i sawantem, animatorem w najlepszym tego słowa znaczeniu”.

Marcel Dupré wspominał, że Guilmant „był godnym podziwu Mistrzem, niezwykle rygorystycznym w swoim dążeniu do doskonałości, ale obdarzonym taką cierpliwością i delikatnością, że dziecko, jakim byłem, nigdy nie cierpiało z powodu tego, że czasami zatrzymywano go przy każdym takcie z powodu najdrobniejszego szczegółu...”.

II. Dzieło

Guilmant pozostawił po sobie wiele kompozycji. Gdy miał 18 lat, w 1855 roku, w kościele św. Mikołaja w Boulogne-sur-Mer wykonano jego *Messe solennelle F-Dur*. W 1862 roku zasłynął *Méditation F-dur*, op. 20, napisaną specjalnie na inaugurację organów Aristide Cavaillé-Colla w paryskim kościele św. Sulpicjusza. Później pisał wiele utworów na organy: osiem *Sonat* (1874-1909), 18 zbiorów *Pièces d'orgue* w różnych stylach (1860-1875), *L'Organiste pratique* (12 tomów, 1870-1881), *L'Organiste liturgique* (10 tomów, od 1884), interludia, preludia i kolędy. Komponował także muzykę kameralną i religijną muzykę wokálną, w tym trzy msze, liczne motety i dzieła chóralne a cappella.

Warte uwagi są jego utwory organowe ze zbiorów *L'Organiste pratique* oraz *L'Organiste liturgique*. Zawierają zbiór

dzieł przeznaczonych do wykonania podczas liturgii. Najkrótsze z nich zajmują zaledwie jedną stronę. Wśród tych kompozycji każdy organista może znaleźć coś dla siebie, niezależnie od stopnia zaawansowania. Jego sonaty organowe składające się z trzech do ośmiu części ze względu na walory brzmieniowe oraz charakter nazywane były symfoniami. Należą do klasyki francuskiego romantycznego repertuaru organowego. Późne sonaty czerpią z języków muzycznych Beethovena, Mendelssohna oraz Schumanna.

„Te Deum” A. Guilmanta

III. Organy

Z twórczością organową Guilmanta nierozzerwalnie związane są trzy instrumenty, przy których często zasiadał, uczył, tworzył i dawał koncerty. Są to: organy kościoła św. Trójcy w Paryżu,

gdzie piastował stanowisko organisty tytularnego; jego prywatne organy w posiadłości w Meudon oraz organy w sali koncertowej w pałacu Trocadéro.

tego kościoła. Prawdopodobnie w tym samym czasie dokonano niewielkiej zmiany w dyspozycji: głos *Doublette 2'* w sekcji I manualu (Grand Orgue) zastą-

I manual (Grand Orgue) C-g ³	II manual (Positif) C-g ³	III Manual (Récit expressif) C-g ³	Pedał (Pédale) C-f ¹
Montre 16' Bourdon 16' Montre 8' Bourdon 8' Flûte 8' Gambe 8' Prestant 4' Flûte octavante 4' Doublette 2' Cornet V Plein jeu V Bombarde 16' Trompette 8' Clairon 4'	Flûte 16' Bourdon 8' Salicional 8' Unda maris 8' Flûte 4' Prestant 4' Doublette 2' Piccolo 1' Cornet V Basson 16' Clarinete 8' Trompette 8'	Flûte 8' Bourdon 8' Gambe 8' Voix céleste 8' Flûte 4' Octavin 2' Voix humaine 8' Hautbois 8' Trompette 8' Clairon 4'	Bourdon 32' Contrebasse 16' Sous-basse 16' Flûte 8' Bourdon 8' Violoncelle 8' Flûte 4' Bombarde 16' Trompette 8' Clairon 4'
Urządzenia pomocnicze (Pédales de combinaisons): Appel des jeux Pédale; Tirasse Grand Orgue; Tirasse Positif; Tirasse Récit; Copula Positif sur Grand Orgue; Copula Récit sur Grand Orgue; Copula Récit sur Positif; Grand Orgue sur machine; Octaves graves du Grand Orgue; Trémolo du Récit; Anches Pédale; Anches Grand Orgue; Anches Positif; Anches Récit; Expression du Récit			

Pierwotna dyspozycja organów A. Cavaille-Colla w kościele św. Trójcy w Paryżu

Organy w kościele św. Trójcy w Paryżu

Zbudował je w 1869 roku Aristide Cavaillé-Coll. Liczyły 46 głosów rozdzielonych na trzy manualy oraz pedał. Dyspozycję przedstawiono w tabeli. Podczas inauguracji zagrali na nich: Camille Saint-Saëns, César Franck oraz Alexis Chauvet, pierwszy organista tytularny. W 1871 roku organy zostały znacznie uszkodzone podczas Komuny Paryskiej, a następnie gruntownie odrestaurowane przez ich budowniczego. W tym samym roku Guilmant zamianowany został organistą tytularnym

piono głosem *Quinte 2 2/2'*. Instrument ten jest typowym przedstawicielem francuskiej romantycznej szkoły organowej.

Prospekt organów A. Cavaille-Colla w kościele św. Trójcy w Paryżu. Źródło: Wikimedia Commons, lic. CC BY-SA 3.0

I manual (Grand Orgue) C-c ⁴	II manual (Positif expressif) C-c ⁴	III Manual (Récit expressif) C-c ⁴	Pedal (Pédale) C-f ¹ (?)
Bourdon 16' Montre 8' Flûte harmonique 8' Salicional 8' Prestant 4'	Cor de nuit 8' Flûte creuse 8' Viole de gambe 8' Flûte douce 4' Nazard 2 2/3' Quarte de nazard 2' Tierce 1 3/5' Cromorne 8'	Diapason 8' Flûte traversière 8' Dulciane 8' Voix céleste 8' Flûte octaviante 4' Doublette 2' Plein-jeu III Trompette harmonique 8' Basson-hautbois 8'	Contrebasse 16' Soubasse 16' Flûte 8' Bourdon 8' Violoncelle 8' Basson 16'
Urządzenia pomocnicze: Tirasse I, II et III, accouplés II/I, III/I en 16 et 8, III/II, I en 4, anche pédale, jeux de combinaison (quart de tour) I et III, prolongement III, anches récit, trémolo récit.			

Dyspozycja organów Ch. Mutina w domu A. Guilmanta

Kolejne modyfikacje miały miejsce dopiero w 1901 roku. Wiąże się z nimi utrata posady przez Guilmanta, gdyż odmówił on odebrania prac przy instrumencie. Skomponował on większość swoich monumentalnych dzieł organowych będąc organistą tytularnym kościoła św. Trójcy. Instrument ten w przyszłości zainspirował innego wielkiego francuskiego kompozytora – Oliviera Messiaena (1908-1992), który spędził przy tych organach większość swego życia, piastując to stanowisko nieprzerwanie przez 61 lat, od 1931 roku aż do śmierci w 1992 roku.

przedstawiono w tabeli. W 1926 roku Marcel Dupré odkupił od Guilmanta

*Prospekt organów Ch. Mutina
w domu A. Guilmanta*

Organy salonowe w posiadłości Guilmanta w Meudon

W 1899 roku francuski organmistrz Charles Mutin zbudował na zlecenie Alexandre'a Guilmanta organy do jego posiadłości w Meudon. Neogotycką szafę zaprojektował architekt Buisine z Lille. Organy pierwotnie posiadały 28 głosów rozdzielonych na trzy manualy i pedał. Ich dyspozycję

organy i przeniósł do swojej posiadłości, zlecając ich rozbudowę do czterech manualów i 40 głosów.

Organy w pałacu Trocadéro

Inauguracja sali koncertowej przy pałacu Trocadéro miała miejsce w 1878 roku. Impulsem do jej budowy była wystawa powszechna w Paryżu, która odbywała się po drugiej stronie Sekwany,

I manual (Grand Orgue) C-g'	II manual (Positif expressif) C-g'	III Manual (Récit expressif) C-g'	IV Manual (Solo-Bombarde) C-g'	Pedal (Pédale) C-f'
Montre 16' Bourdon 16' Montre 8' Violoncelle 8' Flûte harmonique 8' Bourdon 8' Prestant 4' Flûte douce 4' (An) Doublette 2' (An) Dessus de Cornet 5 rangs (An) Plein-jeu harmonique 5 rangs (An) Bombarde 16' (An) Trompette 8' (An) Clairon 4' (An)	Bourdon 16' Principal 8' Flûte harmonique 8' Salicional 8' Unda maris 8' Flûte octaviante 4' Quinte 2 2/3' (An) Doublette 2' (An) Plein-jeu harmonique 3-6 rangs (An) Basson 16' (An) Trompette 8' (An) Cromorne 8' (An)	Quintaton 16' Flûte harmonique 8' Cor de nuit 8' Viole de gambe 8' Voix céleste 8' Flûte octaviante 4' Octavin 2' (An) Cornet 5 rangs (An) Carillon 1-3 rangs Basson 16' (An) Trompette 8' (An) Basson-Hautbois 8' Voix humaine 8' Clairon harmonique 4' (An)	Bourdon 16' Flûte harmonique 8' Diapason 8' Violoncelle 8' Flûte octaviante 4' Octavin 2' Tuba magna 16' (An) Trompette harmonique 8' (An) Clarinette 8' (An) Clairon harmonique 4' (An)	Principal basse 32' Soubasse 16' Contrebasse 16' Grosse Flûte 16' Violonbasse 16' Grosse Flûte 8' Basse 8' Bourdon 8' Violoncelle 8' Contre-Bombarde 32' (An) Bombarde 16' (An) Basson 16' (An) Trompette 8' (An) Basson 8' (An) Baryton 4' (An) Clairon 4' (An)

(An): jeux contrôlés par les pédales d'anches

Urządzenia pomocnicze:
Tirasse G.O.; Tirasse Positif; Tirasse Récit; Appel des jeux du G.O.; Appel d'anches du G.O.; Appel d'anches du Récit; Appel d'anches du Positif; Appel d'anches du Solo-Bombarde; Appel d'anches du Pédale; Copula Pos./G.O.; Copula Réc./G.O.; Copula Solo-Bombarde/G.O.; Copula Réc./Pos.; Octaves graves sur G.O.; Octaves graves sur Pos.; Octaves graves sur Réc.; Octaves graves sur Solo-Bombarde; Orage; Trémolo Positif; Trémolo Récit; Expression Positif; Expression Récit

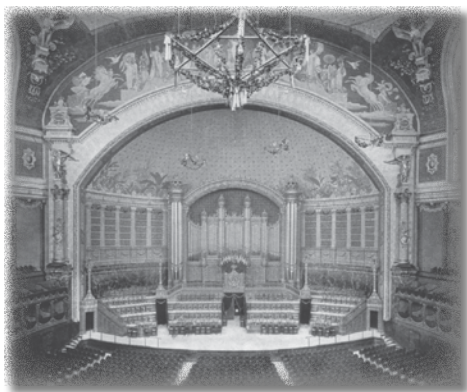
Dyspozycja organów A. Cavaillé-Colla w Sali koncertowej pałacu Trocadéro

a także wydarzenia Komuny Paryskiej, w wyniku których zdecydowano, że w Paryżu zbudowane zostaną pierwsze „świeckie” organy. Dotąd bowiem znajdowały się one głównie w kościołach. W tym samym roku oddano do użytku monumentalne organy, zbudowane przez Aristide Cavaillé-Colla. W momencie budowy organów w Trocadéro miał on już doświadczenie w budowie organów w salach koncertowych w Sheffield i Amsterdamie. Koncert inauguracyjny zagrał 7 sierpnia 1878 roku Alexandre Guilmant improwizując oraz wykonując

utwory m.in. J.S. Bacha i F. Mendelssohna. Były to wówczas jedne z najnowocześniejszych i największych organów na świecie. Zawierały nowatorskie rozwiązania techniczne, jak dźwignia Barkera, wolne kombinacje, urządzenia do wytwarzania zróżnicowanego ciśnienia powietrza. Posiadały 66 głosów rozdzielonych na cztery manualy i pedał. W 1937 roku zostały przeniesione do Palais de Chaillot, a następnie do Auditorium im. Maurice’a Ravela w Lyonie w 1977 roku, gdzie znajdują się do dziś.

IV. Duchowość

Alexandre Guilmant znał doskonale chorał gregoriański i był jego gorącym zwolennikiem. Potrafił podczas improwizacji grać muzykę religijną w sposób doskonale podporządkowany liturgii. Dobrze wiedział, że religijna muzyka organowa jest refleksją i modlitwą, która porusza duszę, wprawia ją w drżenie i pokrzepia, wzbudza poczucie boskości. Łatwo zauważyć, że Guilmant wcielał w życie założenia Konstytucji

*Prospekt organów Ch. Mutina
w domu A. Guilmanta*

o Liturgii *Sacrosantum Concilium* zanim jeszcze ona powstała: „W Kościele łacińskim organy piszczałkowe należy mieć w wielkim poszanowaniu jako tradycyjny instrument muzyczny, którego brzmienie potęguje wzniosłość kościelnych obrzędów, a umysły wiernych porusza ku Bogu i rzeczywistości nadziejskiej” (KL 120). Zgodnie ze swoją wiarą katolicką Guilment zabronił również swoim uczniom ćwiczenia na organach kościelnych, aby nie zakłócać przestrzeni modlitwy swoimi „eksperymentami”. Zamiast tego prowadził lekcje w wynajętym studiu przy ulicy La Trinité.

Guilment był jednym z założycieli *Schola Cantorum*, która powstała w 1894 roku w Paryżu. Jej celem było m.in. nauczanie chorału gregoriańskiego, przywrócenie do użytku polifonii Palestrinowskiej, tworzenie nowej muzyki religijnej oraz poprawa repertuaru organistów. Paryska *Schola Cantorum* wpisywała się tym samym w założenia ruchu cecylikańskiego, mającego za zadanie odnowę muzyki liturgicznej w Kościele katolickim.

Kompozytor czynił starania, by zgodnie z zaleceniami papieża Piusa X muzyka sakralna była prawdziwą sztuką, świętą i uniwersalną. Dążył, by muzyka, którą tworzy, pozwoliła wiernym skupić się raczej na pobożności i modlitwie niż na jego grze. W ten sposób przejawiała się jego głęboka wiara i troskanie o piękno muzyki w liturgii.

Od autora

Od przedostatniego numeru „Hosanny” staram się przybliżać drogim Czytelnikom sylwetki francuskich mistrzów muzyki organowej XIX oraz XX wie-

ku (ukazał się wówczas esej dot. życia i twórczości C. Francka). Już jako uczeń szkoły muzycznej napotykałem na trudności w zdobyciu wiedzy na temat ich życia i twórczości w języku polskim. Mimo że muzyka ta w naszym kraju jest często wcielana do repertuaru koncertowego, studenckiego, a nawet uczniowskiego, to w kwestii biograficznej zauważyć można pewien niedobór i stagnację. Polskojęzyczne źródła są nieliczne, brak obszernych, kompleksowych monografii.

Wobec tego w tym i w kolejnych numerach „Hosanny” pragnę przekazać drogim Czytelnikom w sposób możliwie przystępny krótkie eseje o kompozytorach praktykach, twórcach bogatej w tradycje Francuskiej Szkoły Organowej, której sukcesja trwa do dziś. W opracowaniu sięgnąłem po informacje z książek, encyklopedii, artykułów oraz stron internetowych w języku francuskim, niemieckim, angielskim.

Do niniejszego wydania „Hosanny” dołączono cztery krótkie utwory pochodzące ze zbioru *L'Organiste pratique*. Są to: dwa *Hymny* oraz *Magnificat* z I tomu oraz *Elevation* z II tomu. W nutach znaleźć można wskazówki wykonawcze. Jak zanotowano przy *Elevation*: „Te dzieła mogą być grane zarówno na małych jak i dużych organach, na jednym i wielu manualach. Pedał nie jest niezbędny, ale potęguje efekt”. Mam nadzieję, że będą inspiracją do sięgnięcia po pozostałe utwory kompozytora. Nuty są dostępne za darmo w ramach domeny publicznej na stronie imslp.

*mgr Łukasz Tryba,
organista sanktuarium*

*MB z Lourdes w Porąbce Uszewskiej,
nauczyciel Szkoły Muzycznej I stopnia
w Brzesku*

Błogosławieństwo dwóch instrumentów piszczałkowych wybudowanych w parafii Tropie

Historia diecezji tarnowskiej nie zna takiego przypadku, by w jednej parafii w tym samym dniu zostały pobłogosławione dwa instrumenty piszczałkowe... aż do 13 kwietnia 2025 roku. Warto jednak najpierw przyjrzeć się gdzie, a następnie jak to się stało...

1. Z historii parafii Tropie

Kościół parafialny w Tropiu pw. Świętych Pustelników Świerada i Benedykta (obecnie sanktuarium pw. tych świętych) jest przepięknie położony nad wodami Jeziora Czchowskiego i wybudowany na skale w malowniczym położeniu.

Jest on jednym z najstarszych kościołów w Polsce. Według tradycji miał go ufundować Kazimierz Odnowiciel około roku 1045, a poświęcenia miał dokonać sam św. Stanisław, biskup krakowski, męczennik w 1073 roku. Tradycja dalej podaje, że powstał on na miejscu, gdzie wcześniej znajdowała się pustelnia św. Świerada, benedyktyna żyjącego na przełomie X i XI wieku. Do głównego korpusu świątyni dobudowano w XIII wieku zakrystię, która obecnie służy jako schowek. W XVI w. do południowej ściany nawy dobudowano kaplicę Matki Bożej, która obecnie pełni funkcję zakrystii. W XVII w., prawdopodobnie około roku 1634, zostaje dobudowana kruchta i „klasztorek”, znajdujące się na północnej ścianie nawy oraz następuje rozbudowanie nawy ku zachodowi.

Wnętrze kościoła ukazuje bogatą historię tej parafii. Wspomnieć warto tylko, że w nastawie ołtarza głównego znajduje się obraz z 1626 roku przedstawiający koronację Matki Bożej, adorowanej przez patronów kościoła, świętych pustelników Świerada i Benedykta, w strojach kamedulskich. Natomiast menza ołtarza jest z brązowego marmuru i została wykonana w 1627, ozdobiona herbem i inicjałami fundatora Jana Wiernka z Witowic. Natomiast dwa boczne ołtarze datuje się na drugą połowę XVIII wieku.¹

2. Organy piszczałkowe w sanktuarium św. Andrzeja Świerada i Benedykta w Tropiu

Pierwsza wznianka o organach w kościele parafialnym pochodzi z XVIII wieku. Kiedy po drugiej wojnie światowej, w roku 1947, postanowiono wybudować nowy instrument, zamierzano doczasowy instrument przenieść do ko-

¹ Zob. Kościół Świętych Andrzeja Świerada i Benedykta w Tropiu – Wikipedia, wolna encyklopedia (z dn 10.04.2025).

ściola w niedalekich Zbyszycach. Zmieniono jednak plany i ostatecznie projekt instrumentu przekazano do parafii Sienna, gdzie posłużył on do budowy nowego instrumentu². W jego miejsce wybudowano nowy. Na szafie organowej umieszczono datę: 20 VI 1948. Co prawdopodobnie sugeruje datę błogosławieństwa instrumentu. Budowy instrumentu podjęła się firma Wacława Biernackiego z Warszawy. Instrument posiadał 10 głosów podzielonych na trzy sekcje brzmieniowe (II man/P: 4 + 4 + 2). Dypozycja przedstawiała się następująco:

Manual I

Pryncypał 8'
Bourdon 8'
Oktawa 4'
Mixture 2'

Manual II

Salicet 8'
Flet 8'
Rurflet 4'
Nasard 2 2/3'

Pedal

Subbas 16'
Cello 8'

Stół gry organów Biernackiego

o wyrażenie zgody na sprzedaż do-
chczasowego instrumentu, już mocno
wyeksploatowanego i zakup w Ho-
landii instrumentu mechanicznego,
używanego³. Po konsultacjach taka
zgoda została wyrażona 10 lutego
2023 r. Zdemontowany instrument
Biernackiego po oględzinach raczej
nie nadawał się na sprzedaż z wyjąt-
kiem głosów. Zostały one zdepono-
wane w budynku gospodarczym pa-
rafii. Instrument sprowadzony pocho-

Organy posiadały następują-
ce połączenia: I-P, II-P, II-I, Super
I, Super II, Super II-I, Sub II-I oraz
urządzenia dodatkowe: automat pe-
dałowy, piano i forte. Traktura gry
jak i rejestrów była pneumatyczna,
wiatrownice stożkowe. Stół gry był
wolnostojący ustawiony przed pro-
spektem, a organista siedząc przy nim
był zwrócony twarzą do ołtarza.

24 stycznia 2023 r. ks. prob.
Andrzej Piórek zwrócił się do Kurii
Diecezjalnej w Tarnowie z prośbą

Prospekt organów Biernackiego

² Zob. P. Psternak, *Kierunki stylistyczne w budownictwie organowym w diecezji tarnowskiej w latach 1945-1992*, Warszawa 2021, t. II, s. 19-21 (msp. pr. doktorskiej).

³ Zob. Teczka: *Organy Tę-Ż*, Akta Wydziału Muzyki Kościelnej Kurii Diecezjalnej w Tarnowie.

dził z Holandii i wybudowała go rodzima firma ceniona na rynku zachodnim Verschueren. Nieznana jest data budowy (prawdopodobnie lata 60. XX wieku). Po przywiezieniu go do Tropia wątpliwości budził brak pełnego pryncypału 8' w manuale (tylko od c). Zdecydowano, by organy te zmontować w kaplicy dojazdowej w Roztoce. Decyzję tę wymusiła też okazja, która się trafiła parafii z innym instrumentem na sprzedaż w Szwajcarii, który ostatecznie został translokowany do kościoła parafialnego w Tropiu.

*Przy prospekcie organów szwajcarskie firmy Hauser/Kaltbrunn w Tropiu stoją (od lewej):
Ł. Kmiecik – organmistrz, ks. A. Piórek
i K. Goryca – organista*

Instrument pierwotnie został wybudowany w kościele w Bussenkirche w Szwajcarii przez szwajcarską firmę organmistrzowską Hauser/Kaltbrunn w 1976 roku (opus 2). Instrument do Tropia został translokowany przez firmę Ladach/Majcher, a jego remontem, montażem i strojeniem zajęła się firma organmistrzowska Łukasza Kmiecika z Wieliczki. Prace zostały ukończone pozytywnym odbiorem przez Diecezjalną Komisję Muzyki Kościelnej Kurii tarnowskiej w dniu 2 kwietnia 2025 r. W protokole z tegoż odbioru zostało stwierdzone:

Instrument posiada 12 głosów podzielonych na trzy sekcje brzmieniowe: pedał i dwa manualy (3 + 4 + 5) bez głosów językowych. (...) Organy zostały zmontowane na chórze kościelnym. Konserwacji szafy i nałożenia polichromii nawiązującej do wystroju kościoła dokonała p. Magdalena Pryszcz – konserwator zabytków. Kontuar organów jest wbudowany w szafę organową frontowo (organista siedzi tyłem do ołtarza).

Traktura gry, jak i rejestrow jest mechaniczna. Wiatrownice są klapowo-zasuwo-we, miech skrzyniowy. Wentylator powietrza znajduje się na zewnątrz szafy organowej (bezpośrednio za organami) w wyciszzonej skrzyni. Prospekt organowy koreluje z architekturą wnętrza kościoła i jest zamknięty od góry.

Prace montażowe zostały wykonane solidnie. Kontuar, traktura, jak i wiatrownice działają sprawnie. Poszczególne głosy brzmią bardzo dobrze nawiązując do organów w stylistyce baroku. Zastosowane materiały (dąb, mahoń, pisz-

Obecny kontuar w kościele par. w Tropiu

WKŁADKA NUTOWA

MAGNIFICAT. ♩

SIX STANZAS.

REGISTRATION. { **GREAT:** Diapasons and Principal 4ft.
PEDAL: Bourdon 16ft. and Gt. coupler.

(The first Stanza in Plain Song.)

Allegro. (♩ = 72.)

Organ.

Gt.

Ped.

Senza Ped.

Ped.

Ped.

THE PRACTICAL ORGANIST.

BOOK 1.

ALEX. GUILMANT Op. 39.

ELEVATION. *

REGISTRATION. { **SWELL:** St. Dia. and Viol da Gamba or Dulciana. (or St. Dia. Harmonic Flute 8 ft.
Vox Humana and Tremulant.)
GREAT: Open Diapason and Swell coupler. (or Bourdon 16 ft., St. Diapason 8 ft.
and Swell coupler.)

Adagio. (♩ = 58.)

Organ.

Senza Ped.

cre - - - scen - - - do.

pp St.

1881

* These pieces may be played on a small as well as on a large Organ, on one as well as on several Manuals. The Pedal is not indispensable, but it heightens the effect.

ENTERED ACCORDING TO ACT OF CONGRESS IN THE YEAR 1881 BY G. SCHIRMER, IN THE OFFICE OF THE LIBRARIAN OF CONGRESS AT WASHINGTON.

TWO ANTHEMS.

N°. 1.*Second Gregorian tone. (Tenth mode transposed.)*

Organ.

Andante. (♩ = 66)

p Gt. or Sw. (St. Dia. and Salicional sft.)

Ped. Soft 16 & sft. (Man. coupler ad lib.)

rit.

N° 2.

Andante con moto. (♩ = 84.)

Organ.

p Sw. (St. Dia. 8ft. & Flute 4ft.)

Ped. (Bourbons 16 & 8ft.)

The musical score is written for Organ. It consists of five systems of music. The first system includes a tempo marking "Andante con moto. (♩ = 84.)" and a dynamic marking "*p*". The second system continues the melody. The third system includes a crescendo marking "*cresc.*" and a decrescendo marking "*dim.*". The fourth system includes a decrescendo marking "*dim.*" and a dynamic marking "*p*". The fifth system includes a decrescendo marking "*dim.*" and a dynamic marking "*p*". The score is written for Organ with Swell, Stopped Diapason, and Flute stops, and Pedal with Bourbons stops.

1691

czałki cynowe) są wysokiej jakości i dają gwarancję długoletniego użytkowania. Wymieniono na nowe oskórowanie miecha i cały instrument wyczyszczono. Nie stwierdzono obecności drewnojadów. Firma zobowiązała się do opieki gwarancyjnej nad instrumentem wg zawartej umowy.”⁴

Dyspozycja organów jest następująca:

Manual I (C-g³)		Manual II (C-g³)		Pedał (C-f¹)	
1. Rohrflöte	8’	5. Bleigedackt	8’	10. Untersatz	16’
2. Prästant	4’	6. Pommer	4’	11. Spitzflöte	8’
3. Blockflöte	2’	7. Superoktave	2’	12. Oktavbass	4’
4. Scharf	1 1/3’	8. Nasat	2/3’(od c)		
		9. Schwiegel	1’		

Połączenia: II-I, II-P, I-P.

3. Organy piszczałkowe w kaplicy dojazdowej w Roztoce

W latach 90. rozpoczęto budowę kaplicy w Roztoce, którą ostatecznie poświęcono w 1998 roku. Przez lata akompaniament w czasie liturgii wykonywano na instrumencie elektronicznym. Wobec zaistniałej sytuacji w kościele parafialnym w Tropiu i wątpliwości, czy instrument z Holandii nie będzie tam za mały i wobec pojawienia się owej oferty ze Szwajcarii zdecydowano, by instrument ten wybudować w kaplicy dojazdowej w Roztoce. Organy pierwotnie wybudowała firma holenderska Verschueren prawdopodobnie w latach 60. XX wieku. W kościele w Roztoce zmontowała go firma Łukasza Kmiecika z Wieliczki. Instrument posiada siedem głosów podzielonych na dwie sekcje brzmieniowe: I manual i pedał (6 + 1). Traktura gry, jak i rejestrów jest mechaniczna. Miech skrzyniowy umieszczony jest wewnątrz szafy organowej, wiatrownice są klapowo-zasurowe. Instrument posiada także połączenie I – P. Jego dyspozycja przedstawia się następująco:

*Prospekt organów holenderskiej firmy Verschueren
w kaplicy w Roztoce – par. Tropie*

⁴ G. Piekarz, *Protokół z odbioru organów piszczałkowych translokowanych do sanktuarium Świętych Pustelników Świerada i Benedykta w Tropiu*, Teczka: *Organy Tę-Ż*, dz. cyt., s. 1.

Manual I (C-g³)

1. Prestant	8' (od c)
2. Holpijp	8'
3. Prestant	4'
4. Reerfluit	4'
5. Vlукfluit	2'
6. Mixtuur	3-4 ST

Pedal (C-f¹)

13.	Subbas	16'

W protokole z odbioru instrumentu przez Diecezjalną Komisję Muzyki Kościelnej Kurii tarnowskiej z dnia 2 kwietnia 2025 r. stwierdzono: „W imieniu Diecezjalnej Komisji Muzyki Kościelnej dziękuję ks. prob. Andrzejowi Piórkowi za wyposażenie tej kaplicy w wartościowy instrument, a firmie Łukasza Kmicika za zbudowanie instrumentu. Słowa podziękowania należą się wszystkim parafianom za sfinansowanie wartościowego instrumentu, który z pewnością będzie służył liturgii po długie lata”⁵.

Kontuar w Kościele w Roztoce - par. w Tropiu

4. Uroczystość błogosławieństwa instrumentów

13 kwienia 2025 roku zapisze się zatem nie tylko złotymi zgłoskami w parafii Tropie, ale także w całej historii diecezji tarnowskiej. W tym bowiem dniu po raz pierwszy w historii diecezji zostały pobłogosławione dwa instrumenty piszczałkowe o wysokiej jakości artystycznej. Instrumenty te mogą służyć nie tylko życiu liturgicznemu parafii, ale także koncertowemu regionowi czchowskiemu. Aktu liturgicznego błogosławieństwa dokonał ks. bp Stanisław Salaterski w ramach wizytacji biskupiej.

Niewielka parafia Tropie wraz ze swoim duszpasterzem ks. Andrzejem Piórkem i wiernymi dają piękny przykład, że niemożliwe z Bożą pomocą jest możliwe, że wcale nie trzeba rozbić banku, by w niewielkiej miejscowości wyposażyć świątynię w piękne i wartościowe organy piszczałkowe.

GRATULACJE DLA KSIĘDZA PROBOSZCZA ANDRZEJA PIÓRKA I CAŁEJ WPÓLNOTY PARAFIALNEJ W TROPIU!!!

* * *

⁵ G. Piekarz, *Protokół z odbioru organów piszczałkowych translokowanych do kaplicy dojazdowej w Roztoce – parafia Tropie*, Teczka: *Organy Tę-Ż*, dz. cyt. s. 1.

Nowe organy w bazylice Matki Bożej Bolesnej w Limanowej

Na wstępie pragnę zaznaczyć, że dzieje poprzednich limanowskich instrumentów udało się ustalić głównie dzięki pracy magisterskiej Pani Barbary Zelek¹, która przed wielu laty miała dostęp do istniejących wówczas w archiwum parafialnym dokumentów. Autorce składam w tym miejscu za jej udostępnienie serdeczne podziękowania!

Pierwsze znane nam organy w dawnym drewnianym kościele limanowskim zostały zbudowane w 1781 r. Wówczas w księdze wydatków parafii zapisano: „Zrobione i postawione organy, od których robienia w Krakowie samemu Magistrowi dał ks. Pleban 2.000 zł. Na cło i od przewozu onychże przez Wisłę 120. Stawianie ich i inne koło nich expensa wynoszą 280”. Nazwiska owego Magistra, który był budowniczym organów, nie ujawniono. Wiadomo jednak, że w tym czasie w Krakowie działało kilku organmistrzów, m.in. Stanisław Ziernicki, który cztery lata później ukończył instrument w katedrze wawelskiej, czy Józef Sitarski, który w 1786 r. wykonał do dziś istniejący pozytyw w kaplicy brackiej przy kościele karmelitów na Piasku. Niewykluczone zatem, że któryś z nich był twórcą limanowskiego instrumentu. Zapłacenie cła przy przewozie organów przez Wisłę było zaś konieczne, ponieważ po I rozbiorze Polski w 1772 r. Limanowa weszła w skład Galicji, będącej częścią monarchii austriackiej, zaś Kraków pozostał w granicach Rzeczypospolitej. Na rzece Wiśle ustanowiono zatem granicę państwową i taka sytuacja trwała do III rozbioru Polski w 1795 r. Wracając do organów limanowskich, po 10 latach od budowy (1791) odmalowano szafę organową, a w 1794 r. wydano 16 złotych polskich na naprawę miechów². Oprócz organów w kościele parafia dysponowała także pozytywem w kaplicy cmentarnej z lat 1799-1800 (istniał on zapewne do rozbiórki kaplicy w 1894 r.). 18 września 1811 r. kupiono „dwie Skórki Jerchowce do sporządzania Miechów przy organach” za 30 złotych reńskich.

Znaczne prace przy organach miały miejsce w latach 1840-1841. W tym pierwszym roku „Marcin Gracz organmistrz z Pcimia zrobił w listopadzie nowe miechy do tutejszego organu kosztem 40 florenów”³. Marcin Gracz jest organmistrzem stosunkowo mało znanym, ale wiadomo, że w roku 1836 zbudował istniejące do dziś 10-głosowe organy w Lachowicach koło Suchej Beskidzkiej⁴. Dalszy ciąg remontu organów w Limanowej miał miejsce w 1841 r. Wów-

¹ B. Zelek, *Struktura brzmieniowa organów firmy Biernacki w kościele pod wezwaniem Matki Boskiej Bolesnej w Limanowej (studium historyczno-instrumentoznawcze)*, Lublin 1999 (praca magisterska KUL).

² Tamże, s. 28.

³ Tamże, s. 29.

⁴ Narodowy Instytut Dziedzictwa, karta ewidencyjna zabytku (opr. Janusz Musialik, 2001).

czas przeniesiono miechy „z chóru, gdzie dawniej stały, i urządzono dla nich pod dzwonnica powałę z komórką [...] dla rozprzestrzenienia chóru i uniknięcia zgrzypienia w czasie kalikowania. W sierpniu 1841 r. ukończył wspomniany organmistrz reperację całego Organu, dawszy cały princypał nowy, pedał, klawiaturę i inne potrzebne requisita. Przy tej samej sposobności zreperowano uszkodzony pozytywek na cmentarzu w kaplicy znajdujący się. Ta cała reperacja z wiktem, stolarską robotą szlosarską i ciesielską i różnymi żeleziwami kosztowała 224,15 fl.”⁵. Widzimy więc, że prace te były dość poważne, a nawet mogły mieć charakter przebudowy. Według inwentarza kościoła z 1857 r. organy miały 12 głosów, manual o 45 klawiszach (a więc z krótką oktawą) i dwugłosowy pedał, jednak znów wymagały remontu⁶. Następne prace przy nich nastąpiły prawie dwie dekady później: „A.D. 1876. Z dobrowolnych składek parafian, które wyniosły 297,84 fl zremontowano organy kościelne i pozytyw w kaplicy cmentarnej”. Remont wykonany był przez „organmistrzów ze Starego Sącza tj. Józefa Baranowskiego i Jana Grocholskiego”⁷. Zarazem jest najstarszym dowodem na współpracę tych dwóch organmistrzów. Do tej pory za taką uchodziła wykonana przez nich rok później przebudowa organów w Dębnie⁸. Jan Grocholski był początkowo współpracownikiem Baranowskiego, a po 1880 r. przejął po nim warsztat. Ostatnią odnotowaną inwestycją przy organach w dawnym kościele limanowskim był zakup trzech lin do miechów za 3 floreny⁹.

Już pod koniec XIX wieku podjęto decyzję o budowie w Limanowej nowego kościoła dla uczczenia stulecia Konstytucji Trzeciego Maja. Zamiar ten jednak udało się zrealizować dopiero w latach 1910-1918. Na projekt kościoła ogłoszono konkurs architektoniczny, w którym wzięli udział czołowi polscy architekci. Wygrał go początkujący wówczas Zdzisław Mączyński, który później zrealizował wiele projektów świątyń w diecezji tarnowskiej. Stary kościół rozebrano w roku 1910. Nie wiadomo, czy organy z 1781 r. przeniesiono do nowej świątyni, czy też przestały istnieć razem ze starym kościołem. Jednak pierwszy instrument z przeznaczeniem do obecnej bazyliki zaczęto budować w 1930 r. Wtedy „sprawiono nowy organ, ale niekompletny bez pedału o 11 głosach, a miało ich być 22. Organ budowała firma [Dominik] Biernacki we Włocławku”. Był to drugi instrument tej firmy postawiony w diecezji tarnowskiej, wcześniej bowiem zbudowała ona niewielkie organy w Gołkowicach. Należy jednak dodać, że jej założyciel Dominik Biernacki już wówczas nie żył, gdyż zmarł w 1928 r., a sprawy spadkowe ciągnęły się przez kilka lat. Firma w tym czasie nadal sygnowała instrumenty

⁵ Zelek, dz. cyt., s. 29.

⁶ Centralne Państwowe Historyczne Archiwum Ukrainy we Lwowie (dalej CPHAUL), sygn. 146/20/1117, *Inventarium der lateinischen Pfarre zu Limanowa* z 1857 r.

⁷ Zelek, dz. cyt., s. 29-30.

⁸ M. Babnis, *Jan Grocholski – przyczynek do dziejów organmistrzostwa w Galicji*, [w:] *Organy i muzyka organowa XI*, red. J. Krassowski, Gdańsk 2000, s. 211.

⁹ Zelek, dz. cyt., s. 30.

nazwiskiem zmarłego właściciela, jednak kierował nią wówczas jego zięć, Stefan Truszczyński, który po kilku latach wykupił fabrykę na własność i później budował już organy pod swoim nazwiskiem. On też zapewne odpowiadał za koncepcję nowego limanowskiego instrumentu. Przez 25 lat organy pozostawały nieukończone, ale do dokończenia prac według pierwotnej koncepcji nigdy już nie wrócono. Dopiero w 1956 r. rozpoczęto pierwsze działania na rzecz rozbudowy instrumentu, ale na znacznie większą skalę: „zamiast przewidzianych dalszych 11 głosów postanowiono rozbudować organ do 40 głosów, a w późniejszym okresie do 50. Parafianie z Ameryki przesłali na ten cel 100 tysięcy. Z okazji kolędy parafianie złożyli deklarację ufundowania «piszczalki całej lub w części» – suma zadeklarowania wyniosła 200 000”¹⁰. Od początku jako wykonawca rozbudowy brana była pod uwagę firma Biernackiego, lecz już kierowana przez jego syna Wacława w Krakowie. Pierwszy kosztorys przygotowała ona 18 grudnia 1956 r. Według niego rozbudowane organy miały mieć 35 głosów rozdzielonych na dwa manualy i pedał oraz trakturę elektropneumatyczną, przy czym zakładano wykorzystanie wszystkich 11 starych głosów. Planowana dyspozycja była następująca:

Manual I		Manual II (w żaluzji)		Pedał	
Pryncypał	16'	Pryncypał fletowy	8'	Kontrabas	16'
Bourdon	16'	Holflet	8'	Violonbas	16'
Pryncypał	8'	Gemshorn	8'	Subbas	16'
Gamba	8'	Aolina	8'	Pryncypałbas	8'
Salicet	8'	Vox coelestis	8'	Cello	8'
Bachflet	8'	Flet kryty	8'	Chorałbas	4'
Oktawa	4'	Prestant	4'	Fletbas	8'
Flet	4'	Róg nocny	4'	Miksturbas	3x
Gedekt	4'	Rurflet	4'	Puzon	16'
Rauszkwinta	2x	Nasart	2 $\frac{2}{3}$ '		
Miktura	3x	Piccolo	2'		
Trompet	8'	Tercflet	1 $\frac{3}{5}$ '		
		Sifflet	1'		
		Cymbel	3x		
		<i>Tremolo</i>			

Połączenia: Manual I do Pedalu, Manual II do Pedalu, Manual II do I, Superoktaw Manualu II w I, Suboktaw Manualu II w I, Superoktaw Manualu II
Stale kombinacje: Piano, Forte, Tutti (bez połączeń Super i Sub), Pleno
Urządzenia dodatkowe: dwie wolne kombinacje, wyłącznik głosów językowych, automat pedala, crescendo

21 czerwca 1957 r. firma zaprojektowała nową, 40-głosową dyspozycję. Na podstawie nazewnictwa głosów można domniemywać, że stare głosy miały się znaleźć w manuale II.

¹⁰ Tamże, s. 33.

Manual I	Manual II		Manual III (w żaluzji)	Pedal	
Pryncypał	8'	Bourdon	16'	Pryncypał fletowy	8'
Holfflet	8'	Pryncypał	8'	Szpicflet	8'
Gemshorn	8'	Gamba	8'	Acolina	8'
Gedekt	8'	Salicet	8'	Vox coelestis	8'
Oktawa	4'	Bachflet	8'	Flet łagodny	8'
Rurfflet	4'	Oktawa	4'	Praestant	4'
Mixtura	4-5x	Flet jasny	4'	Róg nocny	4'
Trompet	8'	Kwinta	1 1/3'	Waldflet	4'
		Kwinta szumiąca	2x	Nasart	2 2/3'
		Scharf	3x	Pikolo	2'
		Obój	8'	Tercflet	1 1/3'
				Sifflet	1'
				Cymbel	3x
				<i>Tremolo</i>	

Połączenia: M I – P, M II – P, M III – P, M II – I, M III – I, M III – II, Super M II, Super M III, Super M. II – I, Super M. III – I, Sub M II – I.
Urządzenia dodatkowe i stałe kombinacje: jak wyżej.

*Prospekt poprzednich organów w 1971 r. na chórze muzycznym
(zbiory Archiwum Diecezjalnego w Tarnowie)*

20 listopada tego samego roku pewne zmiany do tego projektu wprowadził prof. Józef Chwedczuk. Zasugerował on umieszczenie sekcji manualu II w prezbiterium oraz dodanie następujących głosów¹¹:

Manual I		Manual III		Pedal	
Dolce	8'	Róg nocny	4'	Oktawbas	8'
Szpieflet	4'	Róg nocny	2'		
Superoktawa	2'				

W wyniku późniejszych ustaleń zwiększono liczbę wolnych kombinacji do trzech, a dyspozycję powiększono jeszcze o następujące głosy:

Manual I		Manual II	
Kwinta	2 $\frac{2}{3}$ '	Koncertflet	8'
		Flet minor	4'
		Pifaro	2

Kontuar w kościele w Roztoce - par. w Tropiu

Prace przy rozbudowie rozpoczęto latem 1958 r. Projekt przebudowy chóru oraz nowego prospektu wykonał

sędziwy już wówczas architekt kościoła Zdzisław Mąceński. Jednak inwestycja trwała aż 15 lat, a koncepcja zmieniała się w trakcie. W międzyczasie zamknęto firmę

Wacława Biernackiego w Krakowie, a jej działalność, w tym odpowiedzialność za prace w Limanowej przejął jego brat Dominik (junior), który otworzył własny zakład w Warszawie. To właśnie z Dominikiem Biernackim parafia podpisała 27 września 1965 r. umowę, w której ustalono, że ostatecznie organy będą liczyć 50 głosów. Jako ostatnie miały powstać trzy głosy językowe, które miano dostarczyć do 1 czerwca 1966 r.¹² Jednak nie był to koniec prac przy rozbudowie organów.

*Prospekt poprzednich organów w 1971 r.
w nawie bocznej (ADT)*

Dominik Biernacki kontynuował je do swojej śmierci w 1970 r., a po nim firmę przejęła córka – Aleksandra Biernacka-Grandys. Ostatni etap prac, przeprowadzony w 1971 r., polegał na przeniesieniu sekcji manualu II z prezbiterium do nawy bocznej, wykonaniu nowych piszczałek

¹¹ Tamże, s. 33-37.

¹² Tamże, s. 38.

prospektowych głosów Pryncypał 8' i Oktawa 4' dla tej sekcji oraz wstawieniu trzech głosów językowych (Trompet, Vox humana, Puzon). Dopiero 28 grudnia 1973 r. dokonano ostatecznego odbioru. Obecni byli na nim jako rzeczoznawcy: ks. prof. Karol Mrowiec z KUL i prof. Jan Jargoń z PWSM w Krakowie¹³.

W latach 90. prace remontowe prowadził Krzysztof Jakubowski z Wieprza koło Żywca. W 1996 r. dokonano wymiany dmuchawy elektrycznej wraz z kanałem przyłączeniowym (nowe części sprowadzono z firmy Laukhuff), natomiast w 1998 r. zamontowano system Setzer konstrukcji Sławomira Syjoty¹⁴. Przez wiele lat na instrumencie organizowane były koncerty organowe, natomiast w ostatnich latach nie były już one możliwe z powodu pogarszającego się stanu instrumentu, niszczonego przez drewnojady.

25 listopada 2018 r. opinię o stanie organów napisał prof. Ireneusz Wyrwa z Uniwersytetu Muzycznego Fryderyka Chopina w Warszawie. Jego zdaniem koszt kompleksowego remontu ówczesnych organów wyniósłby ok. 50% kosztu budowy nowego instrumentu, wymagałby bowiem naprawy licznych błędów konstrukcyjnych popełnionych w latach 50. Wskutek tego podjęto decyzję o budowie nowych organów, do których realizacji wybrano firmę Antona Škrabla z Brestovca (Słowenia). Jest to już trzeci instrument tego budowniczego na terenie naszej diecezji, po organach w szkole muzycznej w Tarnowie i kościele Matki

Prospekt na chórze muzycznym (fot. Michał Stańczyk, 2024)

¹³ Tamże, s. 39–40.

¹⁴ Tamże, s. 41.

Bożej Szkaplerznej w Dąbrowie Tarnowskiej. Za projekt dyspozycji odpowiedzialny był dr Tomasz Orłow z Katowic. Według założeń nowy instrument miał nawiązywać do poprzednika pod względem wyglądu zewnętrznego. Nie zdecydowano się jednak na zachowanie dawnego prospektu projektu Mączyńskiego; nowa fasada powtarza tylko w ogólnym zakresie dawny układ piszczałek. Podobnie jak dawniej, także jedna z sekcji zlokalizowana jest w nawie bocznej. Tym razem jest to sekcja manuału IV. Sekcja ta ma całkowicie elektryczną trakturę, natomiast pozostała część instrumentu – mechaniczną trakturę gry i elektryczną trakturę rejestrów. Proces projektowania i budowy również trwał stosunkowo długo, bo aż pięć lat. Pierwsze rozmowy z firmą rozpoczęto w 2019 r., natomiast gotowy instrument bp Andrzej Jeż poświęcił 31 sierpnia 2024 r. Dlatego też początkowo organy miały otrzymać numer opus 402, a ostatecznie przesunięto go na 480. Liczą 55 głosów, w tym 54 realne. Dyspozycja nowych organów jest następująca:

Manual I (C–a³)		Manual II (C–a³)		Manual III (C–a³)	
Główny		Żaluzjowy francuski		Żaluzjowy niemiecki	
Kwintaton	16'	Bourdon	16'	Flet łagodny	16'
Pryncypał	8'	Pryncypał francuski	8'	Salicet	8'
Gamba	8'	Róg nocny	8'	Dolce flet	8'
Hohl flet	8'	Viola	8'	Unda maris	8'
Oktawa	4'	Vox coelestis	8'	Trawers flet	4'
Dubelt flet	4'	Flet oktauwowy	4'	Violine	4'
Kwinta	2 $\frac{2}{3}$ '	Nasard	2 $\frac{2}{3}$ '	Flażolet	2'
Oktawa	2'	Oktawa	2'	Harmonia aeth.	3x
Mixtura	5x	Tercja	1 $\frac{1}{3}$ '	Aeolina	16'
Trompet	8'	Mixtura francuska	4x		
		Basson	16'		
		Obój	8'		
		Vox humana	8'		
		Clairon	4'		
Manual IV (C–a³)		Pedał (C–g¹)			
Solowy					
Pryncypał włoski	8'	Pryncypałbas	16'		
Dublet flet	8'	Echobas	16'		
Pryncypał	4'	Subbas	16'		
Rurplet	4'	Wiolonbas	16'		
Oktawa	2'	Kwintbas	10 $\frac{2}{3}$ '		
Sesquialtera	2 $\frac{2}{3}$ ' + 1 $\frac{1}{5}$ '	Oktawbas	8'		
Szarf	3x	Wiolonczela	8'		
Trompet	8'	Fletbas	8'		
Klarnet	8'	Chorałbas	4'		
		Mixtura	4x		
		Puzon	16'		
		Trompet	8'		
		Aeolina	16'		

Połączenia: II - I, III - I, IV - I,
III - II, IV - II, I - P, II - P, III - P, IV - P

Urządzenia dodatkowe: Tremolo manuału II, tremolo manuału IV, Setzer, żaluzja manuału II, żaluzja manuału III, wałek crescendo, wyłącznik głosów językowych **Stała kombinacja:** Tutti

Stół gry (fot. Michał Stańczyk, 2024)

Prospekt w nawie bocznej (fot. Michał Stańczyk, 2024)

* * *

SPRAWOZDANIE
XII Tarnowskie Dni Cecyliańskie
(Tarnów, 16-23 listopada 2024 r.)

Święta Cecylia od wieków jest patronką muzyki kościelnej i wszystkich, którzy ją współtworzą. I choć nie wiemy, czy była uzdolniona muzycznie i nie znamy wiele faktów z jej życia, a te, które znamy, przesiąknięte są legendami, to jednak muzycy kościelni od dawien dawna do niej zwracają się i przez jej wstawiennictwo polecają swoją posługę Bogu. Już Giovanni P. da Palestrina w XVI wieku zorganizował w Rzymie stowarzyszenie, którego główną troską był odpowiedni poziom muzyki sakralnej. Papież Grzegorz XIII zatwierdził je, a Pius IX podniósł je do rangi uczelni, powołując *Accademia di Santa Cecilia*. W 1868 roku w Ratyźbonie powstało natomiast *Cecyliańskie Towarzystwo Śpiewacze*, którego założycielem był ksiądz Franz X. Haberl. W Polsce w 1992

dr hab. Filip Presseisen w czasie warsztatów organowych w DSO w Tarnowie

powstało stowarzyszenie chórów *Cecilianum*, które pod patronatem św. Cecylii stara się wpływać na odpowiedni poziom muzyki sakralnej i liturgicznej¹.

W diecezji tarnowskiej już od kilkunastu lat w Tarnowie św. Cecylia patronuje dniom, których celem jest uwielbienie Boga za jej wstawiennictwem oraz promocja muzyki sakralnej i liturgicznej na wysokim poziomie artystycznym. XII Tarnowskie Dni Cecylianckie – bo o nich mowa – są organizowane pod patronatem J.E. Biskupa Tarnowskiego Andrzeja Jeża, a ich głównym organizatorem jest Wydział Muzyki Kościelnej Kurii Diecezjalnej w Tarnowie we współpracy z Diecezjalnym Studium Organistowskim im. ks. Kazimierza Pasionka w Tarnowie, Duszpasterstwem Środowisk Twórczych, Bazyliką Katedralną w Tarnowie oraz parafią pw. NSPJ w Tarnowie. Mecenat nad wydarzeniami cecylianckimi objął oprócz Biskupa Tarnowskiego także Wydział Kultury Miasta Tarnowa.

Inauguracja XII Tarnowskich Dni Cecylianckich miała miejsce 16 listopada 2024 r. w Diecezjalnym Studium Organistowskim w Tarnowie. Wtedy to odbyła się audycja organowa uczniów Studium w sali organowej o godz. 11.30. Wystąpili Konrad Baniak i Szymon Pawlik obaj z roku IV (klasa organów mgra Damiana Sowy) oraz Konrad Płaczek – rok III, Michał Rosiek – rok IV i Filip Przybyło – rok I, II st. (z klasy organów ks. dra Grzegorza Piekarsza). Myślą przewodnią tej audycji było 8 *małych preludiów i fug* Jana S. Bacha, które m.in. wykonywali młodzi adepci sztuki organowej. Roli konferansjera podjął się mgr Damian Sowa – pedagog Studium.

Po audycji i krótkiej przerwie, o godz. 12.30 rozpoczęły się warsztaty organowe prowadzone przez dra hab. Filipa Presseisena z Instytutu Muzyki Kościelnej Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie. Jest on nie tylko wykładowcą uniwersyteckim, ale także kierownikiem sekcji instrumentalnej w Archidiecezjalnej Szkole Muzycznej II stopnia w Krakowie.

Warsztaty rozpoczęły się prelekcją prowadzącego na temat: *500-lecie pierwszego śpiewnika kościelnego. Praktyka śpiewu liturgicznego w czasach Johanna Sebastiana Bacha*, ubogaconej prezentacją medialną. Po niej licznie zebrana społeczność Studium, a także osoby spoza Studium mogły same usiąść na ławce przy kontuarze i pod okiem prowadzącego popracować nad swoim repertuarem organowym. Chętnych było dużo, a czas niestety mocno ograniczony. Naszemu gościowi należała się bowiem 15-minutowa przerwa przed recitalem, który rozpoczął w sali organowej Studium punktualnie o 14.30. Na repertuar wykonawcy

¹ Zob. A. Filaber, *Początki ruchu cecylianckiego i jego wpływ na życie muzyczne w Archidiecezji Warszawskiej*, *Warszawskie Studia Teologiczne*, XXVI (1)2013, 127-144.

złożyły się następujące utwory: Johanna Ulricha Steigledera (1593-1635) – *Daß Vatter Unser: Die 40. und letzte Variation Auff Toccata Manier*; Anonim/Gillesa Binchoisa (ok. 1400-1460) – *Buxheimer Orgelbuch, Aliud Esclaphe* (nr 102), Johanna Sebastiana Bacha (1685-1750) – *Fantazja i fuga g-moll, BWV 542*, Césairego Francka (1822–1890) – *L'organiste, Vieux Noël (Sept Pièces en sol majeur et sol mineur, nr 2)*, Charlesa-Marie Widora (1844-1937) – *Symphonie n° 6 op. 42: III. Intermezzo* oraz Maxa Regera (1873-1916) – *Sonata d-moll nr 2 op. 60, cz. 1 – Improvisation*. Wspaniale wykonany recital nie mógł zakończyć się bez bisu. Profesor zgodził się wykonać improwizację na temat pieśni liturgicznej: *Cóż Ci Jezu damy*, która była wspaniałym zwieńczeniem całego koncertu.

*Pamiątkowe, wspólne zdjęcie wszystkich chórów
biorących udział w „wieczorze cecyliąńskimi”*

Chóralny Wieczer Cecyliński to kolejna odsłona XII Tarnowskich Dni Cecylińskich w tym dniu, która miała miejsce w bazylice katedralnej w Tarnowie. Celem tego spotkania było uwielbienie Boga przez wstawiennictwo św. Cecylii, a także radość ze wspólnego muzykowania. Na zaproszenie na niego odpowiedziało pięć chórów w diecezji. Były to: Mieszany Chór Parafialny SANCTA TRINITAS (Łęg Tarnowski) – dyr. s. Doloroza Jeziorska, Chór Mieszany z Janowic – dyr. Sławomir Łazarek, Chór Mieszany MAGNIFICAT z par. bł. Karoliny (Tarnów) – dyr. ks. Bartosz Bąk oraz dwa chóry katedralne PUELLAE ORANTES – dyr. ks. Władysław Pachota oraz PUERI CANTORES TARNOVIENSES

– dyr. ks. Grzegorz Piekarz. Wszystkie chóry zebrały się w bazylice katedralnej o 17.00 na próbę wspólnych śpiewów w czasie Mszy św. o godz. 18.00, której przewodniczył i słowo Boże wygłosił ks. Jakub Jasiak. Chóry wykonały wspólnie i wielogłosowo *Mszę Jubileuszową* ks. Kazimierza Pasionka (*ordinarium missae*) oraz aklamację *Doksologii* i w czasie modlitwy wiernych. Pozostałe śpiewy *proprium missae* wykonały wybrane chóry. Po uroczystej liturgii każdy chór mógł wystąpić z krótkim koncertem solo. Wystąpiły trzy chóry: z Janowic i oba z katedry. Dziewczęcy Chór Katedralny PUELLAE ORANTES wykonał dwa utwory: *Ubi caritas* Mauricego Durufle oraz *Ave verum* Francisca Poulencka; Chór Mieszany z Janowic wykonał *Gaude Mater Polonia* (Anonim), *Jaśnienie krzyż chwalebny* Pawła Bębenka i *Misericordias Domini* Henryka J. Batora; natomiast Chłopięcy Chór Katedralny PUERI CANTORES TARNOVIENSES wykonał dwie pierwsze części: *Introitus* i *Dies irae* z *Requiem* tarnowskiego kompozytora Józefa W. Krogulskiego. Na organach chórowi akompaniował chórzysta Maciej Waszczyszyn. Całość koncertu zakończył wspólny śpiew ponownie *Misericordias Domini* wykonany przez wszystkie chóry przybyłe do katedry oraz... pamiątkowe zdjęcie.

W poniedziałek 18 listopada odbyła się w Tarnowie już XII edycja Ogólnopolskiego Konkursu Organowego dla uczniów Diecezjalnych Studium Organistowskich w Polsce. Na konkurs zgłosiło się 21 uczestników aż z dziewięciu ośrodków w Polsce (z Gliwic, Kielc, Lublina, z Bielska-Białej, Opola, Siedlec, Łodzi, Zielonej Góry i oczywiście z Tarnowa). Każdy z uczestników miał wykonać obowiązkowo Preludium i fugę z 8 małych preludiów i fug Johanna S. Bacha oraz chorał z *Orgelbüchlein* tego samego kompozytora. Trzeci utwór uczestnicy wybierali według swoich upodobań i umiejętności. Przesłuchania rozpoczęły się w Diecezjalnym Studium Organistowskim w Tarnowie w sali organowej o godz. 8.30 i były otwarte dla melomanów muzyki organowej. Wieczorem tego dnia wszyscy uczestnicy zostali zaproszeni na Mszę św. do katedry tarnowskiej na godz. 18.00, na której przy organach zasiadł organista bazyliki katedralnej mgr Sławomir Barszcz. Na zakończenie Mszy św. wykonał on *Preludium i fugę Es-dur* (BWV 552) Johanna S. Bacha. Następnie przyszedł czas na ogłoszenie wyników konkursu. Przewodniczący jury, którym był dr hab. Filip Presseisen ogłosił, że I miejsce zdobył **Kacper Kwieciński z Kielc**, II miejsce **Alan Albert Nowak także z Kielc** (obaj z klasy organów dra hab. Pawła Wróbla), III miejsce **Andrea Duda z Opola** (klasa organów mgra Tomasza Niestrój), a wyróżnienia otrzymali: **Krzysztof Stanisław Biernat z Bielska-Białej** (klasa organów mgra

Dawida Górnego) oraz **Marcin Wojciech Soltys z Kielc** (klasa organów dra hab. Pawła Wróbla). Konkurs stał na bardzo wysokim poziomie, mimo iż większość wykonawców była jeszcze osobami małoletnimi.

W sam dzień liturgicznego wspomnienia św. Cecylii, a więc 22 listopada, podczas Mszy św. wieczornej w katedrze śpiewał Chłopięcy Chór Katedralny PUERI CANTORES TARNOVIENSES. Słowo Boże w czasie uroczystej celebracji wygłosił ks. prałat Piotr Pasek – duszpasterz środowisk twórczych w Tarnowie. Chór w czasie liturgii wykonał msze chorałową *Missa Orbis factor* oraz *Nieście chwałę mocarze* Mikołaja Gomółki i *Lauda Sion Salvatorem* Giovanniego P. da Palestriny. Przy organach zasiadł Sławomir Barszcz – organista katedralny. Natomiast po Mszy św. chór uczcił św. Cecylię krótkim koncertem wykonując cztery utwory: *O magnum misterium* oraz *Ave Maria* Tomaso Luis de Victoria (1548-1611), *Czego chcesz od nas Panie Józefa* Świdra (1930-2014) oraz *Cantate Domino* Mariana Sawy (1937-2005).

Ostatnim akcentem XII Tarnowskich Dni Cecylińskich był recital organowy tegorocznego absolwenta klasy organów Akademii Muzycznej w Krakowie Marcina Surdziela. Miał on miejsce w sobotę 23 listopada 2024 r. o godz. 18.45 w kościele pw. Najświętszego Serca Pana Jezusa w Tarnowie, gdzie znajdują się organy symfoniczne, które w swej stylistyce nawiązują do budownictwa francuskiego organmistrza Aristida Cavaille-Colla i instrumentów późnoromantycznych wielu francuskich katedr. Sam wykonawca jest na co dzień organistą parafii Ujanowice, gdzie prowadzi także parafialną orkiestrę. Może się już poszczycić nagrodami w konkursach krajowych. Program, który Marcin Surdziel zaprezentował na tych wspaniałych organach był następujący: Johanna S. Bacha (1685-1750) – *Preludium i fuga D-dur* (BWV 532), Césarego Francka (1822-1890) – *Prière* (op. 20), Camillea Saint-Saënsa (1835-1921) – *Fantazja Es-dur* nr 1, Louisa Vierna (1870-1937) – *II Symfonia* op. 20, cz. 3 – *Scherzo*, Sigfrida Karg-Elerta (1877-1933) – *Improvisation on „Nearer, my God, to Thee”* (*Być bliżej Ciebie chcę*) oraz Charlesa-Marie Widora (1844-1937) – *VI Symfonia g-moll* op. 42 nr 2, cz. 1 – *Allegro*. Program był znakomicie zaprezentowany i cieszy fakt, iż mimo mroźnego wieczoru nie mała grupka melomanów mogła się delektować muzyką na wysokim poziomie artystycznym.

Na koniec tego słowa – nie z obowiązku, ale z potrzeby serca – trzeba podziękować tym wszystkim, dzięki którym wspomniane wyżej wydarzenia mogły się odbyć. Myślę tu o ks. biskupie Andrzeju Jeżu, który swym patronatem i mecenatem wspiera wszystkie wydarzenia religijno-kulturalne w naszym mie-

ście, o Gminie Miasta Tarnowa, głównie za sponsorowanie koncertu w kościele NSPJ w Tarnowie, o proboszczach bazyliki katedralnej – ks. prałacie Adamie Nicie, jak i kościoła NSPJ w Tarnowie – ks. Bogusławie Skotarku. Słowa podziękowania należą się także ks. prałatowi Piotrowi Paskowi – duszpasterzowi środowisk twórczych w Tarnowie. I na końcu, ale najbardziej serdecznie chcę podziękować p. mgrowi Damianowi Sowie za jego bezgraniczne poświęcenie i bycie do dyspozycji na każdym etapie przygotowania, jak i przeprowadzenia XII Tarnowskich Dni Cecyliańskich. Niech Pan odda każdemu według zasług.

Ks. dr Grzegorz Piekarz

* * *

*Zza kontuaru...
...i ambony*

***... kto w końcu ma śpiewać
psalm????***

Szanowne Organistki i Organiści!

Obserwując dzisiaj liturgię w wielu naszych parafiach można z pewnym niepokojem odnieść wrażenie, że coraz bardziej zaczynają zanikać pewne funkcje w liturgii: poczynając od lektora, ministranta, kantora, a kończąc na psalterzyście. Coraz częściej dostrzega się swego rodzaju psychologię (a może trzeba nazwać to po prostu wygodnictwem czy nawet lenistwem), że nie trzeba formować, przygotowywać i ćwiczyć pewnych grup wiernych do aktywnego i pięknego posługiwania w liturgii. Najczęściej kwituje się

to stwierdzeniem, bo przecież organista też może zaśpiewać psalm i... sprawa będzie załatwiona. Można by tu z pewnym przekąsem powiedzieć, że to następny krok do zastąpienia przez organistę lektora, a może nawet i ...księdza.

Na temat śpiewu psalmu responsoryjnego wypowiada się Kościół w wielu dokumentach: Episkopat Polski wyraźnie przypomina, że psalm responsoryjny wykonuje się od ambony, czyli z miejsca proklamacji Słowa Bożego i wykonuje go psalterzysta zwany też kantorem psalmu (Zob. IKEP 10d, 19b).

Zatem nie da się usprawiedliwić coraz częściej pojawiającej się praktyki w naszej diecezji (pewnie i nie tyl-

ko), że psalm może śpiewać organista z chóru. I warto by się nad tym zastanowić, by coś uległo zmianie.

Nie ma co tutaj szukać winnych takiego stanu rzeczy, tylko może dobrze byłoby wyjść „zza kontauru” i zejść do zakrystii i wyszukać spośród ministrantów (spośród lektorów może być trochę trudniej) utalentowanych muzycznie chłopców i przygotować ich do śpiewu psalmu. Sam pamiętam taką praktykę z mojej rodzinnej parafii. Gdzie organista sam wyszukiwał uzdolnionych ministrantów i pilnował, by przygotować i tak po ludzku wciągnąć ich w tę posługę muzyczną. Do dziś, ilekroć przyjeżdżam do mojej rodzinnej parafii, nie ma z tym problemu. Tym bardziej że nasz *Regulamin Organistów Diecezji Tarnowskiej* nam wyraźnie o tym też mówi, że obowiązkiem organisty, oprócz akompa-

niamentu do świętych czynności, jest także przygotować psalterzystów do liturgii (zob. RODT 5e).

Inaczej sprawa ma się z Aklamacją przed Ewangelią, gdyż ten śpiew może być wykonywany przez scholę, chór, kantora czy organistę. Stąd wniosek, że może być wykonany nie tylko od ambony, ale także np. z chóru.

Zachęcam zatem, by czasem wyjść „zza kontuaru”, po pierwsze, by przygotować tych młodych ludzi (i nie tylko!) do pełnienia posługi psalterzysty i przez to włączać ich czynnie w święte czynności, a po drugie, by być wiernym nauczaniu Kościoła Chrystusowego.

Bracia!!! Wiem, że ciężko, mnie też, bo lat przybywa, ale z pomocą Bożą wszystko jest możliwe! ☺

xgp.

* * *

ORGANISTA... WIERSZEM!!!

KILKA SŁÓW DO BOGA

Wieczny Boże,
który mieszkasz
ponad czasem
i w przestrzeni.

Spraw –
Przez wzgląd
na miłosierdzie.
Niechaj Polska
się odmieni!

Niech ten naród,
co upada,
znów na nowo
z kolan wstanie.
Niech zawróci
z drogi grzechu.
Możesz to uczynić –
Panie.

Niech nie będzie
nienawiści.
W domach,
niech panuje zgoda.
W rodzinach,
niech kwitnie miłość.
A brat bratu rękę poda.

Prawo –
Niechaj prawem będzie!
W Konstytucji zapisane!
A rządzących –
Brudne ręce,
niech się staną
nieskalane...

Niech ten Naród –
Który ginie...
Chociaż
jedną łzę uroni.
I przebłaga –
Ciebie Boże...
I na zawsze
Zło przegoni.

W BOŻYCH RAMIONACH!

Porzuć zmartwienia –
Nie stój z daleka.
Powróć do Boga...
Na Ciebie czeka!

Nie jest za późno,
żeby żałować.
Powróć do Ojca,
Zacznij miłować.

Każdemu trzeba
dziś nawrócenia.
Jednać się z Bogiem –
To głos sumienia.

Powróć z daleka,
w Ojca ramiona.
Niech woła Boga
dziś się dokona.

A.K.

UFNOŚĆ...

Gdybym
ludziom uwierzył,
już by mnie nie było.

Żyje,
bo ufam Bogu –
On jest moją siłą!

Gdy mi
czegoś potrzeba,
modłę się do Boga.
A Bóg...

Akurat Ciebie,
stawia na mych drogach...

A.K.

Żyj i pomóż żyć...

A.K.

„HOSANNA”

Wydawca:

Wydział Muzyki Kościelnej
Kurii Diecezjalnej w Tarnowie

Adres redakcji:

Ul. Piłsudskiego 6
33-100 Tarnów
tel. 14 631 73 48; kom. 606 332 134
e-mail: muzyka@diecezja.tarnow.pl
<http://www.muzyka.diecezja.tarnow.pl>

Zespół redakcyjny:

Ks. dr Grzegorz Piekarczyk – red. naczelny, mgr Paweł Pasternak, mgr Damian Sowa, Łukasz Tryba, Andrzej Kaput, Foto: arch. (m.in.)

Godziny przyjęć stron w Wydziale:

poniedziałek – piątek: 8.30-12.00
(II piętro, pok. 2.20)

Skład i druk: BIBLOS

plac Katedralny 6
33-100 Tarnów, tel. 14 621 27 77
<http://www.biblos.pl>

* * *

Humor¹

Na zakończenie spowiedzi kapłan pyta penitenta, kim jest z zawodu. „Jestem artystą” – odpowiada mężczyzna. „I na czym to polega?” – pyta spowiednik. „Trudno wyjaśnić słowami. Mogę to tylko pokazać”. Mężczyzna wstaje od konfesjonału i wykonuje podwójne salto. Jako następna klęka u kraty starsza pani i od razu uderza w błagalny ton: „Tylko bardzo proszę, niech mi ksiądz nie zadaje takiej ciężkiej pokuty jak temu człowiekowi przede mną!”

* * *

Pan Huberbauer dostał wezwanie do urzędu skarbowego. „Czy jest jakiś patron od spraw podatkowych?” – pyta sąsiada. „No pewnie: św. Bartłomiej, którego żywcem odarli ze skóry”.

* * *

Klaus wraca ze spotkania ministrantów. Po drodze ponad godzinę szalał z chłopakami, więc zastaje rodzinę już przy kolacji. Ojciec jest zły i mówi gniewnie: „Godzina spóźnienia! Przetrzępię ci za to skórę!” Klaus usiłuje wyjść z sytuacji obronną ręką: „Ksiądz nam dzisiaj mówił, że ciało jest świętynią Boga i że nie wolno go hańbić!” Ojciec na to skrywając uśmiech: „Nie ma strachu! Ja mam zamiar tylko trochę odkurzyć zakręstię”.

* * *

¹ Humor zacytowano z: Aloys von Euw, *Ach, ten personel naziemny*, Kraków 1995, s. 41, 49, i 53.

* * *

Ur. Wniebowst. Pańsk.

W. Chrystus Pan w niebo ws.

P. Nie zna śmierci Pan

K. Idzie, idzie Bóg prawd.

U. Cóż Ci, Jezu, damy

Z. Wesel się, Królowo miła

Adoracja Najść. Sakr.

- O, zbawcza Hostio

- Być bliżej Ciebie chcę

- Czego chcesz od nas, Panie

- Panie, przebacz nam

- Przed tak wielkim Sakr.

Ur. Zesłania Ducha Św.

W. O Stworzycielu Duchu

P. Czego chcesz od nas

K. Idzie Bóg prawdziwy

U. Być bliżej Ciebie chcę

Z. Duchu Ogniu, Duchu

Ur. Trójcy Świętej

W. Ciebie wzywamy, Ciebie

P. Panie mój, cóż Ci oddać

K. Jezu, Jezu, do mnie przy.

U. Radośnie Panu hymn

Z. Zdrowaś Maryjo

Ur. Najśw. Ciała i Krwi P.

W. Kłaniam się Tobie

P. Idzie, idzie Bóg prawd.

K. Jezu, Jezu, do mnie prz.

U. Dziękujemy Ci, Ojcze

Z. Boże, coś Polskę

XII Niedziela Zwykła

W. Boże, w dobroci

P. Przyjdźcie do mnie wsz.

K. U drzwi Twoich

U. Czego chcesz od nas

Z. Twemu Sercu

Ur. Najść. Serca P.J.

W. Twemu Sercu cześć skł.

P. Serce Twe, Jezu

K. Witaj, Krynico

U. Jezu, miłości Twej

Z. Nie opuszczaj nas

XIII Niedziela Zwykła

Ur. Św. Ap. Piotra i Pawła

W. Idźcie na cały świat

P. Boże mocny, Boże cudów

K. Bądźże pozdrowiona

U. Panie mój, cóż Ci oddać

Z. Weź w swą opiekę

XIV Niedziela Zwykła

W. O Panie, Tyś moim Past.

P. Składamy Ci, Ojcze

K. Chrystus Pan karmi nas

U. O Boże, dzięki Ci skład.

Z. Kłaniam się Tobie

Adoracja Najśc. Sakr.

- Serce wielkie nam daj
- Czego chcesz od nas, Panie
- Panie, przebacz nam
- Przed tak wielkim Sakram.

XV Niedziela Zwykła

- W.* Ojcze z niebios
P. Czego chcesz od nas
K. Jezu drogi, Tyś miłością
U. O milcząca Hostio biała
Z. Niech żyje Jezus (3 razy)

XVI Niedziela Zwykła

- W.* Boże mocny, Boże cud.
P. Wszystko Tobie oddać
K. U drzwi Twoich
U. Panie mój, cóż Ci oddać
Z. Niechaj z nami będzie Pan

XVII Niedziela Zwykła

- W.* Ojcze z niebios
P. Jeden chleb
K. Kłaniam się Tobie
U. Dziękuję, o Panie
Z. Pobłogosław, Jezu drogi

XVIII Niedziela Zwykła

- W.* Boże, lud Twój
P. Z rąk kapłańskich
K. Chrystus Pan karmi nas
U. Skosztujcie i zobaczcie
Z. O zbawcza Hostio
Adoracja Najśc. Sakr.
- Czego chcesz od nas, Panie
- Panie, przebacz nam
- Przed tak wielkim Sakram.

XIX Niedziela Zwykła

- W.* Kto się w opiekę
P. Gdzie miłość wzajemna
K. Zbliżam się w pokorze
U. Być bliżej Ciebie chcę
Z. Błogosław, Panie, nas

Ur. Wniebowzięcia NMP

- W.* O Maryjo, czemu idziesz
P. Panie, w ofierze”
K. Ja wiem, w kogo ja wierz.
U. Uwielbiaj, duszo moja
Z. Weź w swą opiekę

XX Niedziela Zwykła

- W.* Pod Twą obronę
P. Jeden chleb
K. Chrystus Pan karmi nas
U. Panie dobry jak chleb
Z. Pobłogosław, Jezu drogi

XXI Niedziela Zwykła

- W.* Boże mocny, Boże żywy
P. O Panie, Ty nam dajesz
K. U drzwi Twoich
U. Dziękuję, o Panie
Z. Niechaj z nami będzie Pan

XXII Niedziela Zwykła

- W.* Ty, Wszechmocny Panie
P. Wszystko Tobie oddać
K. O święte Ciało Pana
U. Radośnie Panu hymn
Z. Jezu, ufam Tobie

* * *

* * *

MUZYCZNE NOWOŚCI WYDAWNICZE

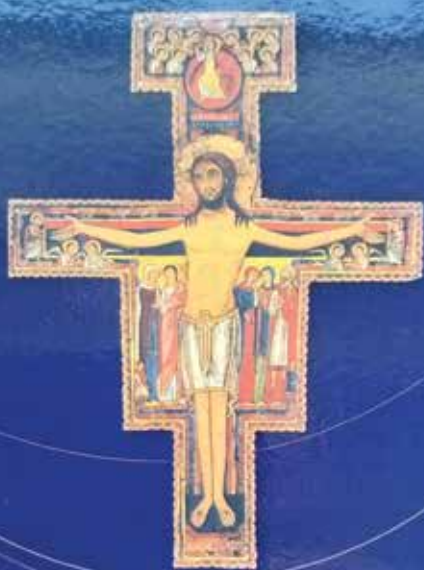
W ramach serii „ŚPIEWAJCIE PANU – materiały nutowe dla chórów” – zostały przygotowane przez Wydział Muzyki Kościelnej Kurii Diecezjalnej w Tarnowie nowe zeszyty, tym razem nr 4 i 5 zatytułowane: *Msza nr VII na chór mieszany, solistów i organy Józefa Władysława Krogulskiego (1815-1842)* oraz *Msza Żałobna nr VIII na chór mieszany, solistów i organy Józefa Władysława Krogulskiego (1815-1842)*. Są to pierwsze – premierowe wydania tych nut odczytanych z rękopisu kompozytora. *Msza Żałobna nr VIII* napisana jest do tekstu w języku polskim i składa się z ośmiu części, natomiast *Msza nr VII* napisana jest do tekstu łacińskiego *ordinarium missae*. Nuty dostępne są w wydawnictwie BIBLOS, w Wydziale Muzyki Kościelnej Kurii Tarnowskiej oraz w Diecezjalnym Studium Organistowskim w Tarnowie.

W ramach serii ukazały się już: zeszyt I – „KOLEĐY A’CAPPELLA na chór mieszany”, zeszyt II – „KOLEĐY Z TOWARZYSZENIEM ORGANÓW na chór mieszany” oraz zeszyt III – MSZA NR IX. W przygotowaniu są następne zeszyty m.in. *Msza Pasterska nr X* wybitnego tarnowianina Józefa W. Krogulskiego.

Spis treści:

* Od Redakcji	1
* Z życia diecezji	2
* Rekolekcje dla organistów	4
* Zapisy do DSO w Tarnowie	5
* I Międzynarodowy Festiwal Muzyki Organowej	6
* Pytanie: Czy montować atrapy organowe w świątyni?	7
* ks. G. Piekarz – Kryteria dopuszczalności utworów muzycznych do liturgii	8
Ł. Tryba – <i>Bóg i wielcy Kompozytorzy – Alexandre Felix Guilmant</i>	13
ks. G. Piekarz – <i>Błogosławieństwo dwóch instrumentów piszczałkowych wybudowanych w parafii Tropie</i>	20
P. Pasternak – <i>Nowe organy w Bazylice Matki Bożej Bolesnej w Limanowej</i>	25
Sprawozdania – <i>XII Tarnowskie Dni Cecylińskie</i>	33
<i>Zza kontuaru - ...kto w końcu ma śpiewać psalm?</i>	38
Organista - wierszem	40
Humor	41
Propozycje pieśni: XII 2023 – II 2024	42
Muzyczne nowości	44

ŚPIEWAJCIE PANU
MATERIAŁY NUTOWE DLA CHÓRÓW

ZESZYT 5
MSZA ŻAŁOBNA NR VIII
NA CHÓR MIESZANY, SOLISTÓW I ORGANY
JÓZEFA WŁADYSŁAWA KROGULSKIEGO
(1815-1842)

Diecezjalne Studium Organistowskie
im ks. K. Pasionka
ul. Dwernickiego 1, 33-100 Tarnów
606 332 134
14 62-24-222
e-mail:muzyka@diecezja.tarnow.pl
<http://www.muzyka.diecezja.tarnow.pl>

*Organy piszczałkowe szwajcarskiej firmy
Hauser/Kaltbrunn w Sanktuarium św. Świerada
i Benedykta w Tropiu*

Diecezjalne Studium Organistowskie im. ks. K. Pasionka w Tarnowie

Diecezjalne Studium Organistowskie im ks. K. Pasionka w Tarnowie reaktywowano w 1965 roku z inicjatywy ks. bp. Jerzego Ablewicza i jest ono kontynuatorem szkoły organistowskiej działającej w latach 1837-1845, a następnie w latach 1888-1910 roku. Organizację Studium w powojennej rzeczywistości ks. abp J. Ablewicz polecił ks. Kazimierzowi Pasionkowi, który był dyrektorem szkoły przez czterdzieści lat (1965-2004).

Poprzez swoją działalność dydaktyczno-artystyczną Studium stawia sobie za cel przygotowanie odpowiednio wykwalifikowanych kadr ludzi do podjęcia w przyszłości posługi organisty i kantora.